

Universiteit Twente

Marlotte Onvlee
10 ECT scriptie
s1425064

Master Positieve Psychologie en Technologie

“Ja en dat is heel fout. Ik vind het eigenlijk nog steeds, het is heel fout, maar ik vind het ergens ook aantrekkelijk...”

Een kwalitatieve analyse van hoe resisters betekenis geven aan hun vermogen tot het weerstaan van criminaliteit.

Begeleiders:

Dr. A.M. Sools

Prof. Dr. G.J. Westerhof

Samenvatting

Positieve criminologie is een stroming waarin onder andere aandacht is voor preventie en het niet vertonen van criminele gedragingen. Personen die geen criminaliteit hebben gepleegd, maar wel in een criminogene context opgegroeid zijn, worden resisters genoemd. Dit onderzoek richt zich op de eigen perspectieven van drie resisters op waarom zij criminaliteit hebben kunnen weerstaan. Inzicht hierin kan bijdragen aan preventie. De centrale onderzoeksvraag is: Hoe geven resisters betekenis aan de criminogene context waarin zij opgroeiden? En welke rol spelen veerkracht en zelfcontrole in verhalen van resisters?

Door contact met professionals in de zorg- en strafrechtpleging en via oproepen op hogescholen zijn er 11 mannelijke resisters geworven op basis van zelfidentificatie. Met de deelnemers zijn twee gesprekken gehouden: 1) een kennismakingsgesprek ; 2) een levensverhaalinterview. In dit onderzoek zijn de verhalen van drie resisters onderzocht. Zij zijn 19, 27 en 33 jaar oud. Ze zijn gekozen op onderling verschil in criminogene context en dominante delictsoort. De levensverhalen werden geanalyseerd met behulp van de gefundeerde theorie benadering. Vanuit de literatuur komt naar voren dat zelfcontrole en veerkracht gerelateerd zijn aan delictgedrag, daarom zijn bij alle resisters ook twee vragenlijsten afgenomen. De twee afgenomen vragenlijsten zijn de RS-NL ,die veerkracht meet, en de VZC, die kijkt naar zelfcontrole. Deze vragenlijsten werden geanalyseerd en gescoord.

Uit de vragenlijsten komt naar voren dat de drie resisters niet meer of minder beschikken over veerkracht en zelfcontrole in vergelijking met hun normgroep. De thema's die gevonden zijn na de analyse van de levensverhalen zijn; 'Perceptie criminogene context', 'Emoties en gevoel richting familieleden en moeilijke situaties', 'Toekomst perceptie', en Veerkracht.

Geconcludeerd wordt dat de gevonden thema's onderling met elkaar verbonden zijn, en dat de resisters niet geloofden dat criminaliteit hen in het leven verder zou helpen. Ondanks tegenslagen waren zij veerkrachtig genoeg om steeds door te zetten. Zij blijven uit de criminaliteit mede dankzij de goede band met één of meerdere familieleden die hen motiveerden naar school te gaan. Doordat zij studeerden konden zij een andere carrière voor zich zien los van de criminaliteit. Zelfcontrole is niet als thema uit de verhalen gekomen.

De resultaten van dit onderzoek en de verschillende theorieën bieden inzichten in de betekenisgeving van resisters, en geven verklaringen over hoe resisters criminaliteit kunnen weerstaan. De aanbevelingen die in dit onderzoek gedaan worden kunnen, belangrijke nieuwe handvatten bieden voor vervolgonderzoeken en ten aanzien van preventie. Dit, omdat er meer inzicht verkregen is in welke zaken van belang zijn bij het weerstaan van criminaliteit. Hiermee kunnen personen die in een criminogene context opgroeien uiteindelijk een sterkere basis krijgen waarmee zij beter in staat zullen zijn criminaliteit te weerstaan.

Abstract

Positive criminology is a movement in which attention is drawn to prevention and the non-display of criminal behavior. People who have grown up in a criminogenic environment, but show no signs of criminal behavior themselves are called 'resisters'. This research will show the perspectives of three resisters and suggest reasons as to why they have been able to deviate from crime. Understanding why they have been able to resist crime, might also contribute to prevention.

Through means of self-identification 11 male resisters were recruited. They were contacted via caretakers, the justice department, or the registers saw notification of the research in their colleges. There were two interviews with these participants: 1) An introduction conversation; 2) An interview about their lives. In this study the life stories of three persons has been researched. They are 19, 27 and 33 years of age. Each of the registers have had different criminogenic backgrounds and different dominant delinquencies in each of their perspective environments. Their life stories were analyzed with the Grounded theory. By reading literature it appears that 'self-control' and 'resilience' correlate with the exposure of criminal behavior, that's why the resisters had to fill in two questionnaires. The two questioners were the RS-NL, whom messeares resiliance, and the VZC, who looks at self-control. These questionnaires were analyzed and scored.

The questionnaires suggested that the three resisters did not have any more or less resilience or self-control compared to the norm-group. Themes found after analyzing the life stories were: 'Perception criminogenic context', 'Emotions and feelings towards family members and hard times', 'Future perception' and 'Resilience'.

It is concluded that the themes mentioned are correlated and that the resisters themselves did not think criminal conduct would better their lives. Despite adversities they were resilient enough to endure. They stay away from criminal conduct because of their good relationship with one or more members of their family, who motivated them to go to school. They were able to see criminal conduct apart from their future careers because they would get a degree. Self-control has not risen as a theme.

This survey shows insights into the perspectives of the resisters towards resistance to crime. Also provides the outcome pointers for prevention. The reason behind this extension is for there is more knowledge in what is important concerning resistance to crime. These changes in prevention will help people, being raised in a criminogenic context, experience a stronger foundation. In this way they will be better equipped to resist criminal conduct.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	2
Abstract.....	3
Voorwoord	5
1. Inleiding.....	6
2. Methode.....	11
2.1 Procedure	11
2.2 Deelnemers en selectie	12
2.3 Meetinstrumenten	13
2.4 Analyse.....	14
2.4.1 Samenvatting levensverhaal	14
2.4.2 Gemiddelde en totaalscore vragenlijsten	14
2.4.3 Thematische analyse	16
3. Resultaten	19
3.1 Uitkomsten vragenlijst	19
3.2 Samenvatting levensverhalen	20
3.3 Thema's levensverhaal	23
3.3.1 Thema 1 : Perceptie criminogene context	24
3.3.2 Thema 2. Emotie en gevoel richting familieleden en moeilijke situaties.....	29
3.3.3 Thema 3. Toekomst perceptie.....	32
3.3.4 Thema 4. Veerkracht	36
3.4 Vergelijkende analyse levensverhaal	38
4 Discussie en conclusies	42
4.1 Discussie en conclusies.....	42
4.2 Kracht en beperkingen	47
4.3 Aanbevelingen.....	48
Referentielijst	51
Bijlage 1: score Dave vragenlijsten	54
Bijlage 2: score Mark vragenlijsten.....	57
Bijlage 3: score Thomas vragenlijsten.....	60

Voorwoord

Allereerst wil ik graag enkele personen bedanken. Ten eerste wil ik graag mijn begeleiders Sheila Adjimbaks en Anneke Sools danken voor de mogelijkheid mee te kunnen werken aan dit zeer interessante project. Ik ben Sheila tevens zeer erkentelijk voor het feit dat zij mij vertrouwde met betrouwbare informatie vanuit haar eigen onderzoek, waardoor ik dit onderzoek heb kunnen uitvoeren. Hiernaast ben ik heel dankbaar voor de goede begeleiding en steun die ik zowel van Anneke als van Sheila gekregen heb. Het was niet altijd een gemakkelijk proces maar, de sfeer bleef vriendelijk en ontspannen. Verder wil ik graag mijn familie bedanken voor de steun en de positiviteit tijdens het schrijven van deze scriptie.

Ik sluit met deze scriptie een belangrijke fase van mijn leven af. Het was een fase van het op doen van nieuwe ervaringen, mezelf ontwikkelen als professional (maar ook als persoon), kennismaken met nieuwe ideeën, theorieën en visies. Ik ben dankbaar voor wat ik heb mogen leren de afgelopen jaren en kijk uit naar de volgende fase in mijn leven die komt na het afstuderen.

1. Inleiding

Criminologe Adjiembaks heeft in 2012 een promotievoorstel gedaan voor haar onderzoek naar een speciale groep personen, namelijk personen die criminaliteit weten te weerstaan. In dit onderzoek, dat nog steeds loopt, wordt onderzoek gedaan naar hoe resisters (mensen die opgroeien in een criminogene context maar zelf geen criminele carrière volgen) zelf betekenis geven aan het weerstaan van criminaliteit. Daartoe worden hun levensverhalen onderzocht. Dit is belangrijk, omdat zo verschillende aanwezige elementen zoals: ‘verleidingselementen’ en ‘beschermingselementen’ in het kader van resistance to crime in kaart gebracht kunnen worden vanuit het perspectief van de resisters zelf. In dit onderzoek worden verschillende thema’s geïdentificeerd in de levensverhalen van de deelnemers, waarmee hun eigen betekenisverlening centraal komt te staan op wat mogelijk van invloed is op het weerstaan van crimineel gedrag. Het is de verwachting dat de resultaten uiteindelijk bij kunnen dragen aan de ontwikkeling van preventieve programma’s en een gericht begeleiden van jongeren die opgroeien in een criminogene context.

Op het gebied van psychologie en in het verlengde daarvan de criminologie, zijn de afgelopen jaren grote ontwikkelingen geweest. Eén van die ontwikkelingen is dat er een positieve focus is ontwikkeld op het welzijn van mensen. Hierbij zijn niet alleen de klachten het onderwerp van aandacht, maar wordt juist ook gekeken naar de mogelijkheden en het welbevinden van een persoon. Het bevorderen van welbevinden is belangrijk voor het individu, want welbevinden kan bijdragen aan de veerkracht (Carver, 1998). Deze benadering spreekt het vermogen van mensen aan om zich te ontwikkelen en weerbaar te worden. Aandacht voor weerbaarheid, welbevinden en veerkracht betekent een verschuiving van de focus op curatief naar preventief.

In de criminologie betekent deze verandering van perspectief dat de focus komt te liggen op preventie van criminaliteit en mogelijkheden om uit de criminaliteit te komen. Murray (2009) stelt dat er over het algemeen weinig aandacht is voor het ‘niet doen’, zoals niet drinken en niet roken. Zo gaan ook de meeste theorieën die er zijn in de criminologie over het ‘wel doen’; daadwerkelijk overgaan tot delinquent gedrag. De belangrijkste reden hiervoor is dat niet delinquent gedrag niet problematisch is.

Hoe personen opgroeien in een criminele omgeving en met welke motivatie zij er voor kiezen om delinquent gedrag te weerstaan is een onderbelicht onderwerp. Deze positieve stroming in de criminologie biedt tegenwicht aan de gangbare focus op factoren die tot criminaliteit leiden.

In criminologisch onderzoek wordt wel onderscheid gemaakt tussen drie typen personen die risico lopen tot delinquent gedrag, maar verschillen in de omgang met criminaliteit. De drie typen zijn persisters, desisters en abstainers. Bij de persisters gaat het om mensen die van jongs af aan al delinquent gedrag vertonen en daar mee doorgaan tot na de adolescentie. (Moffit, 1993). Desisters zijn bezig te stoppen of al gestopt met delinquent gedrag (Maruna, 2001). Abstainers zijn personen die helemaal geen criminaliteit plegen en niet per se aan een criminogene context bloot hebben gestaan. (Blumstein, Farrington & Moitra, 1985). Adjiembaks (2013) introduceerde een vierde type, resisters, dit zijn personen (vanaf 16 jaar) die zijn opgegroeid in, of blootstaan aan een criminogene context, maar die zelf geen criminele carrière hebben ontwikkeld. Op deze groep richt zich deze studie.

Er wordt verondersteld dat er factoren zijn die een beschermende werking hebben. Daarnaast zijn er factoren die het risico op delinquent gedrag juist vergroten. In de sociale leertheorie van Bandura (1986) benadrukt hij de rol van imitatie, modellering en observatie van de acties en het gedrag van anderen als primair ontwikkelingsmechanisme. Dit mechanisme is terug te zien in een onderzoek van Boutwell en Beaver (2008) waaruit blijkt dat criminele familieleden een risicofactor zijn voor het ontwikkelen van een criminele carrière, daar kinderen het gedrag van familieleden afkijken en door middel van sociaal leren overnemen. Kijkend naar verklaringen voor delinquent gedrag van jongeren lijkt de band met bevriende leeftijdsgenoten van belang. Door onderzoekers is vastgesteld dat er een positief verband bestaat tussen het plegen van delinquentie door jongeren en het onderhouden van vriendschappen met andere delinquenten jongeren (van der Rakt, Weerman & Need 2005). Ook zijn er biologische theorieën die stellen dat de kans op delinquent gedrag onder bepaalde omstandigheden vergroot wordt door het hebben van bepaalde genen. Deze genen worden overgedragen van ouder op kind (Lanier & Henry, 2004). Overigens kan de kans op delinquent gedrag ook juist verkleind worden door het hebben van bepaalde genen. Zo stellen Scarr en McCartney (1983) dat beschermende factoren onder andere zijn: een hoog activiteitsniveau, sociaalvaardig, emotioneel stabiel en een, op zijn minst, gemiddelde intelligentie.

Recentere onderzoeken bevestigen deze factoren met de toevoeging van het hebben van een gestructureerde vrijetijdsbesteding en het hebben van een stabiel sociaal netwerk (Vance, Bowen, Fernandez, & Thompson, 2011).

Hirschi (1969) is een van de eersten die onderzoek deed naar waarom mensen geen criminaliteit plegen. In zijn sociale bindingstheorie onderscheid Hirschi vier elementen van sociale binding: (1) hechting: affectieve bindingen met belangrijke anderen, zoals ouders, vrienden en leerkrachten; (2) gebondenheid: betrokkenheid bij activiteiten, samen met de bereidheid om beloftes na te komen; (3) betrokkenheid: de inzet bij activiteiten, zoals school en werk; (4) waarden en normen: het geloof in regels van de samenleving. Hirschi veronderstelt dat individuen die sociaal en sterk gebonden zijn zich niet snel delinquent zullen gedragen, omdat zij dan het risico lopen om bindingen met belangrijke personen voor hen te verliezen. Wanneer individuen geen dergelijke bindingen hebben, dan hebben zij weinig te verliezen en is de kans op delinquent gedrag groter. Volgens Hirschi geeft deze theorie een verklaring voor alle soorten crimineel gedrag, of juist de afwezigheid van crimineel gedrag, en is het van toepassing op alle mensen, ongeacht bijvoorbeeld leeftijd, etniciteit of sekse.

Vergelijkend onderzoek tussen gezinnen met twee biologische ouders, één-ouder gezinnen en gezinnen met een stiefouder, toont aan dat kinderen uit gezinnen met een stiefouder meer delinquent gedrag vertonen en problemen hebben dan kinderen uit een van de andere typen gezinnen (Junger-Tas, 2009). Volgens Junger-Tas suggereert dit dat niet zozeer de gezinsstructuur van doorslaggevend belang is, maar dat het gaat om de kwaliteit binnen het gezin. In het onderzoek van Junger-Tas (2009) wordt met kwaliteit binnen het gezin onder andere de controle van kinderen door de ouders en de relatie (binding) tussen ouders en kinderen bedoeld. Naast de bindingen, die Hirschi ook al beschreef in zijn onderzoek, komt uit het onderzoek van Junger-Tas ook naar voren dat ‘controle’ een belangrijke rol speelt in het tonen van delinquent gedrag. Het niet corrigeren of bestraffen en in de gaten houden van kinderen is een teken van lage controle, met als gevolg dat de mate van zelfcontrole bij deze kinderen vaak ook laag is, omdat zij dit nooit aangeleerd hebben (Gottfredson & Hirschi, 1990; Van de Rakt, 2011; Van Schellen, 2012).

Er zijn verschillende definities over zelfcontrole binnen de psychologie. Volgens Metcalfe en Mischel (1999) kan gedrag worden aangezet door een ‘hot-systeem’ of een ‘cool-systeem’. Het eerste systeem bestaat uit affectieve mentale representaties en leidt tot impulsieve en gulzige reacties.

Het 'cool-systeem' bestaat uit emotionele neutrale cognities en leidt tot het uiten van gedrag op een weloverwogen manier. Zelfcontrole wordt gezien als het gebruik maken van het 'cool-systeem' in plaats van het 'hot-systeem'. Een andere opvatting van zelfcontrole is die van Fujita (2011), waarbij de nadruk ligt op de afstand en de grootte van de beloning. Fujita geeft aan dat zelfcontroledilemma's worden gekenmerkt door conflicten tussen twee motieven: één neigt tot een kleine, concrete, directe beloning, de ander neigt tot een grote, abstracte beloning in de toekomst. Mensen met weinig zelfcontrole zullen eerder geneigd zijn om keuzes te maken die gebaseerd zijn op het verkrijgen van de directe beloning. Kinderen met een lage mate van zelfcontrole hebben daardoor een grotere kans om in hun latere leven crimineel te worden (Gottfredson & Hirschi, 1990; Van de Rakt, 2011). Dit, omdat zij moeite hebben de gevolgen in te schatten van hun daden op de lange termijn en alleen kijken naar wat het oplevert op korte termijn. Voortbouwend op deze reeds empirisch onderzochte theorieën lijkt het logisch dat de theorie ook andersom werkt; mensen met veel zelfcontrole zullen minder snel participeren in delinquent gedrag. Het hebben van zelfcontrole is gerelateerd aan een variatie van verschillende gedragingen. Empirisch onderzoek toont aan dat mensen met veel zelfcontrole beter in staat zijn emoties en gedachten te reguleren en beter om kunnen gaan met impulsen (Baumeister, Bratslavsky, Muraven, & Tice, 1998). Bindingen in combinatie met een hoge mate van zelfcontrole zal mensen er dus eerder van weerhouden om crimineel gedrag te vertonen (Gottfredson & Hirschi, 1990, Pratt & Cullen, 2000). Naast deze bindingen en zelfcontrole lijkt veerkracht ook een rol te spelen in het weerstaan van criminaliteit.

In een studie van Werner en Smith (1982) komt het concept veerkracht naar voor als beschermende factor bij kwetsbare kinderen. In het onderzoek werden kinderen als kwetsbaar beschouwd wanneer zij aan drie of meer van de volgende risicofactoren voldeden: armoede, prenatale stress, gescheiden ouders, ouders met psychische stoornis of ouders met een alcohol probleem (Reivich & Shatte, 2002). Van de onderzochte groep kwetsbare kinderen bleken de kinderen die opgroeiden tot succesvolle volwassene over verschillende beschermende factoren te beschikken; een positief zelfbeeld, goede communicatieve vaardigheden, de wil om te verbeteren, sociale vaardigheden en dus ook veerkrachtig zijn. Werner en Smith (1992) concluderen dat de beschermende factoren intrinsiek zijn en daarmee bijdragen aan het succes van de personen ondanks de context waarin zij opgroeiden. In een meer recenter concept over veerkracht stelt Rutter (2006) dat het individuen beschrijft die risicovolle ervaringen hebben gehad, maar ondanks dat toch in goede psychische staat verkeren.

Met risicovolle ervaringen kan men denken aan een natuurramp overleven, bedreigingen hebben ondervonden of het opgroeien in een onveilig milieu. Ungars (2008) definitie van veerkracht is, de mogelijkheid om gebruik te maken van interne capaciteiten, zoals temperament, en van externe middelen, zoals sociale ondersteuning. In een later onderzoek van Ungar en Liebenberg (2011) voegen zij hieraan toe dat naast individuele factoren, middelen zoals zorg, bescherming van het sociale zekerheidstelsel en recreatieve kansen (situationele en milieu factoren) zelfs nog meer invloed te lijken hebben op veerkracht dan individuele factoren. Hoewel er verschillende visies zijn op veerkracht, is een overeenkomst dat veerkracht een belangrijke rol speelt bij het doorstaan en overkomen van risicovolle situaties. Opgroeien in een criminogene context wordt ook gezien als een risicovol situatie (van der Rakt, Weerman & Need 2005). Resisters hebben deze risicovolle situatie doorstaan en overkomen, voortbouwend op de eerder hierboven beschreven theorieën wordt dan ook verwacht dat resisters over een hoge mate aan veerkracht beschikken.

Kortom, preventie kan werken via de stimulering van protectieve risicofactoren of door de reductie van risicofactoren. Dit onderzoek richt zich op stimulering van beschermende factoren en dan met name veerkracht en zelfcontrole. De verwachting is dat zelfcontrole en veerkracht sterk naar voren zullen komen bij resisters. Maar vooral is het doel van dit onderzoek om de beschermende factoren vanuit het perspectief van resisters zelf in kaart te brengen door hun levensverhalen te bestuderen. Dit is belangrijk omdat het nieuwe inzichten kan bieden ten aanzien van preventie. Het gebruik van levensverhalen in de criminologie is ook relatief nieuw, zeker waar het gaat om betekenisverlening aan beschermende factoren. Narratieve criminologie worden steeds meer gebruikt als (aanvullend) onderzoeksinstrument omdat, het onderzoekers in staat stelt criminele, motieven, milieus, betekenissen, keerpunten en achtergronden van zowel delictplegers als omstanders als mensen die criminaliteit weerstaan, beter te begrijpen (Presser & Sandberg, 2015). Het onderzoek naar levensverhalen past in de bredere narratieve stroming in de sociale wetenschappen. Narratief onderzoek verwijst naar een benadering of metatheoretische stroming die niet specifiek aan een discipline gebonden is. Van narratief onderzoek kan ook sprake zijn als verhalen dienen als data, of als een narratieve wijze van interpreteren wordt gehanteerd (Sools, 2012). Narratief onderzoek is bij uitstek een benadering waarin theorie en praktijk nauw op elkaar betrokken worden (Sools, 2012).

Dit is belangrijk in dit onderzoek, omdat op deze manier duidelijk wordt welke betekenisverlening resisters zelf geven aan de manier waarop zij weerstand hebben geboden aan criminele verleidingen.

Op basis van deze beschreven verwachtingen is de volgende onderzoeksvraag opgesteld: Hoe geven resisters betekenis aan de criminogene context waarin zij opgroeiden? En welke rol spelen veerkracht en zelfcontrole in verhalen van resisters?

2. Methode

Voor de beschrijving van de methode van het onderzoek zal eerst de procedure worden uitgelegd in paragraaf 2.1. Vervolgens zal de doelgroep van dit onderzoek nader worden beschreven in paragraaf 2.2, de vragenlijsten die afgenomen werden, worden in paragraaf 2.3 beschreven en afsluitend zal in paragraaf 2.4 worden toegelicht op welke wijze de analyse heeft plaatsgevonden.

2.1 Procedure

Door middel van contact met professionals in de zorg- en strafrechtpleging en via verschillende oproepen op hogescholen zijn respondenten geworven. Met alle deelnemers zijn twee gesprekken gehouden. Alle gesprekken zijn gevoerd op basis van een interviewprotocol (informed consent), waar vooraf voor is getekend, en een gespreksleidraad. De gesprekken duurden gemiddeld twee uur. Het eerste gesprek was voornamelijk een kennismakingsgesprek waarin tevens het vertrouwen werd opgebouwd. In het eerste gesprek werd gevraagd of de deelnemer twee vragenlijsten in wilde vullen. In het tweede gesprek werd gevraagd naar het levensverhaal van de deelnemer en om deze te vertellen aan de hand van zelfbenoemde hoofdstukken uit het eigen leven. Deze levensverhaalmethodiek sluit aan op de methodiek van Maruna, die gebaseerd is op de narratieve inslag van McAdams (Maruna, 2001 McAdams, 1996). Aan alle deelnemers is gevraagd om een zogeheten levenslijn op papier te tekenen. Een levensverhaal vertellen aan de hand van een visuele levenslijn geeft structuur en (mentale) houvast in de constructie van een levensverhaal (Van de Putte in Bohlmeier et al., 2007). Met toestemming van de deelnemers zijn alle gesprekken vastgelegd op een voicerecorder. Alle gesprekken zijn na afloop letterlijk getranscribeerd ten behoeve van de analyse.

2.2 Deelnemers en selectie

In totaal zijn er 11 mannelijke respondenten (resisters) geworven op basis van zelfidentificatie. De inclusie criteria voor deelname aan het onderzoek zijn: Personen vanaf 16 jaar (1) die zijn opgegroeid in of blootstaan aan een criminogene context (2), maar zelf geen criminele carrière hebben ontwikkeld (3). Onder criminogene context worden personen verstaan die deel uitmaken van een criminele vriendengroep of gezin waarin criminaliteit een grote rol speelt of speelde. Met ‘geen criminele carrière’ wordt bedoeld op mensen die maximaal twee delicten gepleegd hebben. Exclusie criteria voor deelname aan dit onderzoek zijn: Personen die jonger dan 16 en ouder dan 45 jaar zijn en personen die meer dan drie delicten hebben gepleegd. Alle deelnemers aan dit onderzoek zijn tussen de 19 en 33 jaar.

De drie levensverhalen in dit onderzoek zijn gekozen op basis van een onderling verschil in criminogene context en een onderling verschil wat betreft de dominante delictsoort. Voorbeelden hiervan zijn: een jongeman wiens moeder en vader actief waren in de drugshandel of een jongeman waarvan de vader wapens thuis op tafel liet liggen en die een periode met een bodyguard in huis heeft gewoond ter bescherming van het gezin. Alle participanten hebben één ding gemeen: geen van allen hebben een criminele carrière gehad. Allen hebben blootgestaan aan (de verleidingen of druk van) criminaliteit omdat ze zijn opgegroeid in een dominant crimineel milieu. Op het moment van onderzoek waren er alleen mannelijke participanten. De drie geselecteerde resisters zijn 19, 27 en 33 jaar.

2.3 Meetinstrumenten

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van twee bestaande vragenlijsten.

Zelfcontrole

In dit onderzoek wordt zelfcontrole gemeten door middel van de VZC-K3 (Vragenlijst Zelfcontrole- Verkort3). Deze vragenlijst is een in het Nederlandse vertaalde versie van de verkorte ‘Selbsteuerungs-Inventar Kurzversion3’ (Volitional Competences Questionnaire) ontwikkeld door Kuhl, J. & Fuhrmann, A. (2004). Deze Verkorte Vragenlijst Zelfsturing (VZC) meet op basis van dertien schalen de mate van ‘zelfregulatie’, ‘zelfcontrole’, ‘handelingsvoorbereiding’, ‘toegang tot zelf’ en ‘algemene stressbelasting’. Deze vragenlijst bestaat uit 52 items, welke worden gescoord op een 4-punts Likertschaal variërend van ‘helemaal oneens’, ‘gedeeltelijk oneens’, ‘gedeeltelijk eens’ tot ‘helemaal eens’. Er zijn dertien schalen met elk vier items onderverdeeld in vier clusters. De scores rangeren van nul tot twaalf per schaal. De betrouwbaarheid is goed, met een Cronbach’s α tussen .76 en .90 voor de subschalen. De validiteit is als voldoende beoordeeld op de website van Pearson (<https://www.pearsonclinical.nl/>).

Veerkracht

In dit onderzoek wordt veerkracht gemeten door middel van de RS-NL (Resilience Scale – Nederlandse versie). Deze vragenlijst is een in het Nederlands vertaalde versie van de resilience questionnaire, welke ontwikkeld is door Gail Wagnild en Heather Young (1987). Deze vragenlijst meet de mate van ‘veerkracht’ op basis van twee schalen, persoonlijke competentie en acceptatie van zichzelf en het leven. De dimensie ‘Persoonlijke competentie’ richt zich op eigenschappen die mensen in staat stellen door te zetten bij tegenslagen, een gebalanceerde kijk op de wereld te hebben en op het bewustzijn van wat men heeft bereikt in het leven. De dimensie ‘Acceptatie van zichzelf en het leven’ richt zich op de zin die iemand aan zijn leven geeft en het zelfvertrouwen van deze persoon. Deze vragenlijst bestaat uit 25 stellingen waarop het antwoord gegeven kan worden variërend van ‘helemaal oneens’, ‘gedeeltelijk oneens’, ‘gedeeltelijk eens’ tot ‘helemaal eens’. De betrouwbaarheid van deze test is goed, gemeten met Crombachs alpha’ (α 0,85). De validiteit is als goed beoordeeld op de website van Pearson (<https://www.pearsonclinical.nl/>).

2.4 Analyse

Voor de beschrijving van de analyse van het onderzoek zal eerst worden uitgelegd hoe de samenvatting van het levensverhaal tot stand is gekomen in paragraaf 2.4.1. Vervolgens wordt beschreven hoe de scores op de vragenlijsten zijn berekend in paragraaf 2.4.2. Afsluitend wordt in paragraaf 2.4.3 de thematische analyse beschreven.

2.4.1 Samenvatting levensverhaal

Van de drie resisters werd van het vertelde levensverhaal een korte samenvatting gemaakt. In deze samenvattingen zijn algemene feiten opgenomen zoals, leeftijd, geslacht, opleiding en samenstelling van het gezin waarin deze persoon opgegroeid is. Tevens werd in chronologische volgorde het levensverhaal van alle resisters samengevat. Vervolgens werd kort vermeld wat de aard is van de criminogene context waarin hij opgegroeid is. De namen van alle respondenten werden gefingeerd om de identiteit van de deelnemers te beschermen. De gefingeerde namen in dit onderzoek zijn: Mark, Thomas en Dave.

2.4.2 Gemiddelde en totaalscore vragenlijsten

RS-NL

De vragenlijst die veerkracht meet (RS-NL) bestaat uit twee deelconstructen, ‘persoonlijke competentie’ en ‘acceptatie’. Om de score op de persoonlijke competentie te berekenen zijn de scores van items 1,2,3,4,5,6,9,10,13,14,15,18,18,19,20,23 en 24 bij elkaar opgeteld. Om de score van Acceptatie te berekenen zijn de scores van items 7,8,11,12,16,21,22 en 25 bij elkaar opgeteld. Bij alle vragen levert het antwoord ‘helemaal oneens’ een score van 1 punt op, ‘gedeeltelijk oneens’ 2 punten, ‘gedeeltelijk eens’ 3 punten en ‘helemaal eens’ 4 punten. Alleen bij item 11 dient de score omgedraaid te worden. De totaalscore is verkregen door de scores van de twee deelconstructen bij elkaar op te tellen. De scores van de twee deelconstructen en het hoofdconstruct zijn vergeleken met de verschillende normgroepen passend bij leeftijd en geslacht van de personen. De scores van Mark zijn vergeleken met de normgroep ‘Algemeen’ 16-25 jaar. De scores van Thomas en Dave zijn vergeleken met de normgroep ‘Algemeen’ 26-35 jaar.

VZC-K3

De vragenlijst die zelfcontrole meet (VZC-K3) bestaat uit vijf deelconstructen die op hun beurt ook weer zijn onderverdeeld in kleinere deelconstructen. De vijf deelconstructen zijn: ‘zelfregulatie’, ‘zelfcontrole’, ‘handelingsvoorbereiding’, ‘toegang tot zelf’ en ‘algemene stressbelasting’. Onder Zelfregulatie vallen de kleinere deelconstructen: ‘zelfbepaling’ bestaande uit de opgetelde scores van vraag 1, 14, 27, 40, ‘zelfmotivatie’ bestaande uit de opgetelde scores van vraag 2, 15, 28, 41 en ‘jezelf gerust stellen’ bestaande uit de opgetelde scores van vraag 3, 16, 29, 42. De scores van al deze kleinere deelconstructen bij elkaar opgeteld vormen samen de score voor Zelfregulatie.

Onder Zelfcontrole vallen de kleinere deelconstructen: ‘Vermogen tot plannen’ bestaande uit de opgetelde scores van vraag 4, 17, 30, 43. ‘Angstvrije doelorïëntatie’ bestaande uit de opgetelde scores van vraag 5, 18, 31, 44. De scores van al deze kleinere deelconstructen bij elkaar opgeteld vormen samen de score voor Zelfcontrole.

Onder Handelingsvoorbereiding vallen de kleinere deelconstructen: ‘initiatief nemen’ bestaande uit de opgetelde scores van vraag 6, 19, 32, 45. ‘Voornemens uitvoeren’ bestaande uit de opgetelde scores van vraag 7, 20, 33, 46. ‘Concentratie(vermogen)’ bestaande uit de opgetelde scores van vraag 8, 21, 34, 47. De scores van al deze kleinere deelconstructen bij elkaar opgeteld vormen samen de score voor Handelingsvoorbereiding.

Onder Toegang tot Zelf vallen de kleinere deelconstructen: ‘omgaan met falen’ bestaande uit de opgetelde scores van vraag 9, 22, 35, 48. ‘zelfgevoel’ bestaande uit de opgetelde scores van vraag 10, 23, 36, 49. ‘Integratie’ bestaande uit de opgetelde scores van vraag 11, 24, 37, 50. De scores van al deze kleinere deelconstructen bij elkaar opgeteld vormen samen de score voor Toegang tot Zelf.

Onder Algemene Stressbelasting vallen de kleinere deelconstructen: ‘belasting’ bestaande uit de opgetelde scores van vraag 12, 25, 38, 51. ‘bedreiging’ bestaande uit de opgetelde scores van vraag 13, 26, 39, 52. De scores van al deze kleinere deelconstructen bij elkaar opgeteld vormen samen de score voor Toegang tot Zelf.

Bij het scoren van de vragenlijsten is rekening gehouden met het omschalen van de volgende vragen: 5, 7, 8, 10, 11, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 44, 46, 47, 48, 49, 50. De scores van de vragenlijsten zijn vergeleken met de Duitse normgroep ‘Normaal Mannen’.

2.4.3 Thematische analyse

De inhoudsanalyse die is uitgevoerd bij de drie levensverhalen is gebaseerd op de ‘Gefundeerde Theorie’ (Glaser & Strauss 1978) hierbij werden de verhalen door middel van een inductief iteratief proces geanalyseerd. Als eerst zijn de levensverhalen meerdere keren gelezen, op basis waarvan thema’s werden geïdentificeerd. Een thema is een onderwerp wat door herhaling, intensiteit of mate van detail opvalt. Deze thema’s zijn ontstaan door verschillende eenheden in het verhaal samen te voegen. Deze eenheden zijn de stukjes tekst waarin een duidelijke mening, een norm, een ervaring, iets positiefs of iets negatiefs etc. (Lieblich, Tuval-Mashiach & Zilber, 1998) verteld werd over hoe deze resisters opgegroeid zijn. Deze eenheden hebben geen vaste lengte en kunnen uit één of meerdere zinnen bestaan. De eenheden zijn delen in het verhaal waarin ,wanneer zij samengevoegd worden, (sub)thema’s te herkennen zijn. Een eenheid kan onder meerdere thema’s vallen. Een voorbeeld van een eenheid die onder meerdere thema’s valt is de volgende uitspraak van Mark: *‘Ja als ie dus nuchter is, is ie een super lieve vader, als ie dronken is ie een agressieve lul’*. Deze eenheid valt onder zowel het thema ‘Emotie en gevoel richting familieleden en moeilijke situaties’ daar Mark aangeeft hoe hij zijn vader ervaart, en het valt onder het thema ‘Veerkracht’ omdat naar voren komt dat Mark het vermogen heeft om telkens weer met de dronken buien en missers van zijn vader om te gaan.

Het onderstaande fragment is een voorbeeld van hoe er gecodeerd is. In dit fragment vertelt Thomas hoe hij op zijn vader reageerde, in dit korte fragment zitten verschillende eenheden die onder verschillende (sub)thema’s vallen.

Fragment Thomas

R: ‘*dus dat machtsblok moest gebroken worden*. Zo heb ik dat *ervaren*. Ja.. er moest iemand zijn die moest blijven laten weten : jouw gedrag wordt niet getolereerd.. *En dat weet ik ook, zo ken ik mezelf ook: ik ga net zolang door tot het oneindige,,*’

De eenheid ‘*Dus dat machtsblok moest gebroken worden. Zo heb ik dat ervaren*’ heeft twee kleuren gekregen daar het onder twee (sub) thema’s valt. Het oranje gedeelte staat voor het subthema ‘*afvlakken van gevoel en emotie*’.

Thomas beschrijft hier zonder emotie hoe hij bepaald gedrag van zijn vader ervaren heeft. Hieruit lijkt naar voren te komen dat hij destijds zijn gevoel wat afvlakte. Tevens is deze eenheid ook paars daar het ook valt onder het subthema ‘Relatie respondent vader’. Uit de paars gecodeerde eenheden lijkt naar voren te komen dat Thomas geen goede relatie heeft met zijn vader en zich hard opstelt tegenover het gedrag van hem. Het subthema ‘Relatie van respondent vader’ viel uiteindelijk onder het grote subthema ‘Affectieve binding met één of meerdere familieleden’, en dit viel uiteindelijk samen met het subthema ‘afvlakken van gevoel en emotie’ onder het hoofdthema ‘Emoties en gevoel richting familieleden en moeilijke situaties’.

‘En dat weet ik ook, zo ken ik mezelf ook: ik ga net zolang door tot het oneindige,,’ valt onder het thema ‘Veerkracht’. Uit deze zin komt naar voren dat Thomas van zichzelf zegt dat hij iemand is die niet (nooit) opgeeft en altijd door zal gaan. Dat hij dit zegt met betrekking tot zijn vader laat zien dat hij veerkrachtig genoeg was om bij zijn eigen standpunt te blijven en in staat was om het op te nemen tegen zijn vader.

In het volgende fragment vertelt Mark iets over hoe hij als kind aankeek tegen wat zijn vader deed.

Fragment Mark

R:’ ik was de oudste thuis, ze hebben er minder van meegekregen. Het interesseerde ze het ook niet. Ik vond het allemaal heel interessant. Ik vond hoe.. Planten vond ik ook wel leuk. Mocht er nooit er vaak bij zijn maar ik helemaal van “hoe werkt dat nou?”

De eenheid *‘Ik was de oudste thuis, ze hebben er minder van meegekregen. Het interesseerde ze het ook niet’* heeft de kleur grijs gekregen en valt onder het subthema ‘Mensen in hun omgeving’. Mark vertelt hier dat zijn broertjes (zij behoren ook tot de mensen in zijn omgeving) geen interesse toonden voor de wiethandel van zijn vader. De volgende eenheid is zowel rood als paars gekleurd *‘Ik vond het allemaal heel interessant. Ik vond hoe.. Planten vond ik ook leuk. Mocht er nooit er vaak bij zijn maar ik helemaal van “hoe werkt dat nou?”..’* waarbij het rood gemarkeerde gedeelte staat voor ‘De mate van fascinatie voor criminaliteit’. Mark geeft aan dat hij het allemaal erg interessant vond en lijkt het niet te zien als iets wat slecht is of crimineel. Zowel het grijze als het rood gemarkeerde gedeelte van de tekst viel uiteindelijk onder het hoofdthema ‘Perceptie van de criminogene context/criminaliteit’.

Het paarse gedeelte viel onder het subthema ‘Relatie respondent vader’, omdat het feit dat de vader van Mark hem buiten de illegale praktijken probeerde te houden iets zegt over de relatie tussen zoon en vader. Marks vader lijkt zich met betrekking tot zijn zoon verantwoordelijk te voelen om hem niet te betrekken in de illegale zaken. Zoals in de beschrijving van het vorige fragment genoemd valt het subthema ‘Relatie van respondent vader’ onder het grote subthema ‘Affectieve binding met één of meerdere familieleden’, en dit viel uiteindelijk onder het hoofdthema ‘Emoties en gevoel richting familieleden en moeilijke situaties’.

De drie resisters hebben de hoofdthema’s gemeenschappelijk, maar, zoals de voorgaande twee fragmenten laten zien, leverde de invulling van deze thema’s wel onderlinge verschillen op. Dit is duidelijk terug te zien in de subthema’s. Het beschreven proces werd voor alle drie de verhalen gedaan. Hierna volgde het proces van axiaal coderen; er werd gekeken welke verschillen of overeenkomsten er waren tussen de gemaakte (sub)thema’s. Vanuit dit proces werden codes samengevoegd en gesplitst waardoor er een nieuwe structuur ontstond.

Vanuit de onderzochte literatuur komt naar voren dat veerkracht en zelfcontrole beschermende factoren zijn, dit is meegenomen in dit onderzoek. Het hebben van zelfcontrole is gerelateerd aan een variatie van verschillende gedragingen. Empirisch onderzoek toont aan dat mensen met veel zelfcontrole beter in staat zijn emoties en gedachten te reguleren en beter om kunnen gaan met impulsen (Baumeister, Bratslavsky, Muraven, & Tice, 1998). Voor een deel is zelfcontrole als richtinggevend begrip gehanteerd en is er dus op een deductieve manier geanalyseerd om te kijken of, en op welke manier zelfcontrole naar voren is gekomen in de verhalen. Veerkracht is op dezelfde manier als zelfcontrole onderzocht. Hoewel er verschillende visies zijn op veerkracht, is een overeenkomst dat veerkracht een belangrijke rol speelt bij het doorstaan en overkomen van risicovolle situaties.

3. Resultaten

In paragraaf 3.1 worden de uitslagen van de vragenlijsten besproken. In paragraaf 3.2 van dit hoofdstuk worden de verhalen van de drie respondenten geschetst. In paragraaf 3.3 wordt er dieper op het verhaal in gegaan door middel van de gevonden thema's die de verhalen het beste typeren. Per thema wordt besproken wat deze inhoudt en hoe deze zichtbaar is geworden in het verhaal van de respondenten. Als laatste wordt in paragraaf 3.4 een vergelijkende verhaalanalyse gedaan.

3.1 Uitkomsten vragenlijst

Als gekeken wordt naar de vragenlijst die de veerkracht meet, dan komt bij alle drie de resisters naar voren dat zij over niet een hogere mate van veerkracht beschikken dan anderen in de normgroep waarmee zij vergeleken zijn. Wel beschikken ze alle drie over veerkracht, maar is deze veerkracht niet hoger dan bij andere mensen. De normgroep waarmee Dave en Thomas zijn vergeleken (mannen 26-35 jaar) scoort totaal gemiddeld $M=81.84$ ($SD= 8.72$) Dave scoorde totaal gemiddeld $M=86$ (zie Bijlage 1 Tabel 1) en Thomas scoorde totaal gemiddeld $M=85$ (zie Bijlage 3 Tabel 1). Beide scores zijn iets hoger dan de normgroep, maar vallen nog binnen de normale range. De normgroep waarmee Mark is vergeleken (mannen 16-25 jaar) scoort totaal gemiddeld $M=68.81$ ($SD= 7.51$). Mark scoort totaal gemiddeld $M=77$ (zie Bijlage 2 Tabel 1). Mark scoort iets hoger dan zijn normgroep, maar daarmee valt hij nog binnen de normale range.

Als gekeken wordt naar de vragenlijst de zelfcontrole meet, komen er verschillende scores uit waarbij de resisters hoger en soms lager scoren dan de normgroep waarmee zij vergeleken zijn. De normgroep waarmee de drie resisters zijn vergeleken (algemene populatie mannen) scoort: Zelfbepaling $M= 6,33$ ($SD=2,438$), Zelfmotivatie $M=5,45$ ($SD= 2,436$), Jezelf gerust stellen $M= 5,71$ ($SD=2,852$), Vermogen tot plannen $M=5,58$ ($SD=2,654$), Angstvrije doeloriëntatie $M= 4,62$ ($SD=7,719$), Initiatief nemen $M=5,30$ ($SD=2,680$), Voornemens uitvoeren $M=5,88$ ($SD=2,660$), Concentratievermogen $M=5,66$ ($SD=2,787$), Omgaan met falen $M=5,05$ ($SD=2,830$), Zelfgevoel $M= 4,02$ ($SD=2,693$), Ambivalentie integreren $M=9,50$ ($SD=2,67$), Belasting $M= 3,33$ ($SD= 2,782$), Bedreiging $M= 4,52$ ($SD = 3,314$). Zowel Mark als Dave scoren gemiddeld op de schaal 'Zelfcontrole'.

Thomas scoort gemiddeld iets hoger dan de normgroep: ‘Vermogen tot plannen’ M=7, ‘Angstvrije desoriëntatie’ M=6 maar valt nog wel binnen de normale range. Voor een volledig overzicht van de scores van Dave wordt verwezen naar Bijlage 1 Tabel 2,3,4,5,6. Voor een volledig overzicht van de scores van Mark wordt verwezen naar Bijlage 2 Tabel 2,3,4,5,6. Voor een volledig overzicht van de scores van Thomas wordt verwezen naar Bijlage 3 Tabel 2,3,4,5,6.

3.2 Samenvatting levensverhalen

Levensverhaal Dave

Dave is een jongeman van midden twintig die zijn HBO opleiding heeft afgemaakt en een vaste baan heeft. Hij doet mee aan het onderzoek omdat hij hoopt dat zijn verhaal kan bijdragen aan de kennis en inzicht over hoe jongeren, die *‘een niet al te sterke sociale achtergrond hebben’* komen tot bepaalde keuzes. Hij hoopt dat het uiteindelijk leidt tot beslissingen op beleidsniveau, die ervoor zorgen dat het beleid beter aansluit op de realiteit en daarmee kansen creëert voor jongeren. Dave komt uit een gezin bestaande uit een vader, moeder, broertje en een zusje. Op zijn twaalfde gingen zijn vader en moeder uit elkaar en werd zijn moeder depressief. Zijn moeder probeerde Dave nog te steunen en te motiveren naar school te gaan. Toen zijn vader vertrok, leefden zij van een uitkering. De vader van Dave bezat coffeeshops, dure auto’s en panden. Hierdoor had Dave op jonge leeftijd al het besef dat er een illegale manier is om veel geld te verdienen. *‘En toen is denk ik dat het is opgewekt bij mij van, hey er is wel een manier om veel te krijgen want mijn vader had ook veel. Hij had auto’s panden weet ik veel wat allemaal. Dus hoe.. hoe kan ik dat bemachtigen?’* De halfbroer van Dave heeft ook in het criminele circuit geleefd, maar op welke manier is niet duidelijk. De vrienden waar Dave mee om ging kwamen ook in aanraking met criminaliteit. Dat uitte zich in extreem kattenkwaad tot het stelen van mobiele telefoons en bedreigingen. Zelf deed hij niet actief mee, maar hij keek soms toe of had een waarschuwende rol. Zelf heeft hij wel korte tijd een wietplantage gehad. Dave geeft aan dat hij zich in deze periode als het ware emotioneel afsloot, omdat hij dacht dat emoties alleen maar negatieve gevolgen konden opleveren. Van zijn 16^e tot zijn 21ste ging hij om met vrienden die meededen aan criminele activiteiten.

Nadat hij terug kwam van een stage in het buitenland heeft hij de meeste mensen uit deze vriendengroep achter zich gelaten en hield zich helemaal afzijdig van de criminaliteit en omgeving. *'ja waarschijnlijk zat ik er zo diep in, zo, zo geïntegreerd met die groep was ik, dat ik weinig afstand had, dat ik niet meer objectief kon kijken. Wat ben ik eigenlijk aan het doen, met wie ga ik om en waar gaat mijn leven nu naartoe? ... en dat ik even afstand ervan het kunnen nemen door die stage ver weg uhm...ja heb ik gewoon alles op een rijtje kunnen zetten. Even wat meer afstand kunnen nemen en eigenlijk ingezien van hey dit is eigenlijk helemaal niet belangrijk voor me'*. Hiermee bedoelt Dave te zeggen dat hij de goedkeuring van zijn vrienden niet meer belangrijk vond. Dave denkt dat het voor een deel ook komt door zijn moeder, welke hem een ander toekomstbeeld schetste dat hij kon bereiken met een studie. *'Mijn moeder heeft altijd de focus gelegd op doe je best voor school, zorg dat je perspectief op een goed leven houdt.'* Tevens kreeg hij een vriendin welke hem stimuleerde zijn emoties weer toe te laten. Zijn toekomstvisie is dat hij zichzelf de tijd geeft tot zijn 35ste om bepaalde dingen te bereiken. Zo wil hij een eigen bedrijf, vrouw, kinderen en financieel onafhankelijk zijn.

Levensverhaal Mark

Mark is een jongeman van negentien jaar die een HBO opleiding volgt. Hij doet mee omdat hij dacht dat de beschrijving op hem van toepassing was. Hij had overigens gedacht alleen een vragenlijst in te moeten vullen en lijkt daardoor een beetje terughoudend in het gesprek. Mark groeit op als de oudste van een gezin. Hij beschrijft zijn moeder als zeer netjes en zijn vader als een 'badboy'. Zijn vader is alcoholist en zit minstens één keer per jaar in een afkickkliniek. De vader van Mark had allemaal verschillende baantjes en toen Mark jong was, is zijn vader begonnen met wietteelt in het huis. Een reden dat hij hiermee begon was dat hij zijn kinderen af en toe leuke dingen wilde kunnen geven, aldus Mark. De wietplantage was in een kamer in het woonhuis. Deze kamer mocht Mark niet betreden. Tevens mocht hij niemand over deze kamer vertellen. Mark vond het wel interessant, maar werd overal buiten gehouden. *'Ja heel nieuwsgierig was ik. Gewoon ik vond het spannend ook, als die mensen dan aan het knippen waren, ik vroeg ook of ik mee mocht knippen maar dat mocht niet. Volgens mij mocht ik één keer een plantje knippen, vijf minuten. Weetje en toen had mijn vader zoiets van "nee dit kan écht niet!"'*

Een aantal jaren geleden is door de politie een einde gemaakt aan deze wietplantage en sindsdien houdt Marks vader zich hier niet meer mee bezig.

Mark groeit op in een redelijk criminele buurt. Hij ging naar een middelbare school buiten deze buurt. Hier voelde hij, met name de eerste twee jaar, eenzaam. In zijn huidige vriendenkring zitten geen mensen die zich bezig houden met criminele activiteiten. Zijn ideaal beeld voor de toekomst is die van een jongen die de wereld probeert te verbeteren door middel van technologie. Zijn ouders en andere familieleden steunen hem in die dingen die hij wilt doen en bereiken.

Levensverhaal Thomas

Thomas is een man in de dertig die een HBO studie heeft afgerond en nu een fulltime baan heeft. Zijn vader heeft zes jaar in de gevangenis gezeten voor het leiding geven aan een internationaal drugskartel. Tevens heeft zijn oom, die hier bij betrokken was, ook in de gevangenis gezeten. Thomas groeide op in een gezin bestaande uit een vader en moeder een broer en twee zussen. Hij beschrijft zijn vader als zeer dominant en egocentrisch. Er was veel ruzie thuis waarbij er veel bedreigd werd. Er was geen ruimte voor creativiteit of spontaniteit. *‘Allerlei creativiteit, spontaniteit...daar was geen ruimte voor. Nul. Zowel niet bij mn vader en ook niet bij mn moeder.’* Thomas heeft een dubbel gevoel bij zijn vader. Hij heeft veel nare dingen meegemaakt, maar ook veel leuke dingen. Hij beschrijft het als ‘haatliefdes verhouding’. Zijn moeder wilde Thomas wel steunen, maar kon niet tegen zijn vader op. De moeder van Thomas regelde verder alles in het huishouden en er was sprake van zeer strakke routine. Er was sprake van huiselijk geweld vanuit zijn vader naar zijn moeder. Ook heeft Thomas wel eens met zijn vader gevochten. Tevens heeft zijn moeder een alcoholprobleem.

Toen Thomas tiener was ging het bedrijf van zijn vader failliet. Niet lang daarna kwam er opeens weer veel geld binnen en stonden er dure auto's voor het huis. Op een bepaald moment kwam er een bodyguard bij het gezin in huis wonen om ze te beschermen tegen eventuele afrekeningen. De vader van Thomas was namelijk een keer vreselijk in elkaar geslagen voor zijn eigen huis. Ook werden er namen genoemd van mensen die over de vloer kwamen, die zelfs nu nog in het nieuws zijn. Tevens heeft de FIOD op een gegeven moment een inval gedaan in het huis.

Op zijn 12^e zag hij wapens op de keukentafel liggen die wel een bepaalde aantrekkingskracht op hem hadden. *‘Dat weet ik nog, - vergeet ik nooit meer - heb ik gewoon zo’n uzi opgepakt waar gewoon letterlijk zo’n kogel in kan, zo’n grote. En dan zei ik nog: “oow wat zwaar!” dat vond ik toen wel grappig.’*

Overigens vertelt Thomas nooit echt in de verleiding te zijn gekomen, omdat het zeer gevaarlijk is en hij niet geld wil verdienen ten koste van andere mensen. Zijn vader betrok hem af en toe wel eens in het wereldje, maar de moeder van Thomas wist dit niet. Toen Thomas achttien jaar werd ging hij op zichzelf wonen en mocht hij van zijn vader en moeder niet meer thuiskomen, deze periode was erg eenzaam en Thomas dacht aan zelfmoord. Mede door een verhuizing naar een andere plaats ging het beter. Op dit moment is hij nog steeds bezig met zichzelf ontdekken en zichzelf te leren kennen, aldus Thomas.

3.3 Thema's levensverhaal

In deze paragraaf worden thema's benoemd die in alle drie de verhalen van de resisters voorkomen. Tabel 3.1 geeft een overzicht van deze thema's.

Thema 1	Perceptie van de criminogene context De mate van fascinatie voor criminaliteit Mensen in hun omgeving Contrast eigen leefmilieu en die van anderen
Thema 2	Emotie en gevoel richting familieleden en moeilijke situaties Afvlakken gevoel en emoties Affectieve binding met een of meerdere familieleden
Thema 3	Toekomst perceptie Alternatieve carrière Zoektocht naar doel in het leven
Thema 4	Veerkracht

Tabel 3.1 Overzicht gebruikte thema's

Per thema wordt eerst beschreven welke soort uitspraken en beschrijvingen hierbij passen. Vervolgens wordt beschreven wat de verschillende respondenten hierover vertelden met ondersteuning van citaten.

In tabel 3.1 is zelfcontrole niet als thema opgenomen. Bij alle drie de verhalen is zelfcontrole namelijk niet overtuigend naar voren gekomen. De resisters beschreven alle drie momenten waarin zij juist die controle tijdelijk verloren leken te hebben. Voorbeelden hiervan zijn; vechtpartijen waarin zij belanden, experimenteren met drugs en het experimenteren in de criminaliteit.

Hoewel hier tegenover staat dat zij soms juist wel zelfcontrole toonden zoals bij; het werken aan de toekomst waarin zij bepaalde keuzes moesten maken, waarvan het effect pas op langere termijn zichtbaar werd, en het uiteindelijke weerstaan van criminaliteit.

Kwam de zelfcontrole in de rest van de verhalen niet sterk genoeg naar voren om als thema aangeduid te worden.

3.3.1 Thema 1 : Perceptie criminogene context

Deze coderingen kenmerken de zienswijze van de resister omtrent criminaliteit en/of de karakters in de criminogene context gedurende (episodes van) zijn levensverhaal. Wat is hun houding tegenover de criminogene context? De eigen evaluatie van de context kan een sterke emotionele lading geven van afkeer, maar kan ook genuanceerder zijn. Hebben zij begrip of voelen zij juist weerstand en wat is daarin voor hen belangrijk? Gekeken wordt naar uitspraken die duiden op bewondering, fascinatie, weerstand of juist op begrip. Onderstaand citaat illustreert met name de afkeer van een van de resisters voor het criminele milieu. *‘Nou, vooral de mensen bij wie die langskwam thuis, dan dacht ik: o, daar heb je weer zo’n een of andere sjacheraar, weer een achterbuurt knuppel, een of andere louche type... eehm het was allemaal zo kansloos’* Of uitspraken waaruit blijkt dat de resister verschil zag met hoe anderen opgroeiden/leefden. *‘wat eigenlijk in andere huishoudens anders was dan bij ons was de sfeer... echt veel meer een gezinsleven’*

Dave: Deels begrip en fascinatie voor criminaliteit

Dave is van mening dat criminaliteit ontstaat door ongelijkheid in de maatschappij en een gebrek aan betrokkenheid van ouders. Hij heeft een zekere mate van begrip voor jongeren die het criminele pad ‘kiezen’ en veroordeelt deze mensen niet. *‘van psychologisch model ziet waar zitten je behoeften en verlangens als mens, dan zit dat bij acceptatie, waardering, zelfontplooiing. En waar vind je dat als jongeren in achterstandswijken zonder enig perspectief en zonder betrokkenheid van je ouders? Dat vind je dan in de criminaliteit. Dus in die zin vind ik het logisch dat criminaliteit een aantrekkelijk pad is voor die jongeren’.* Hoewel er een fascinatie was voor criminaliteit zoals in het bovenstaande fragment is te lezen, had Dave wel een moreel besef.

Status verwerven door mensen te bedriegen, bedreigen en geweld uit te oefenen vond hij uiteindelijk niet goed en hij gelooft niet dat het ergens toe kan leiden.

Toch is er een periode geweest waarin hij daar in mee is gegaan. Dave vertelt dat, met name in zijn vriendengroep, criminaliteit vooral heel spannend was.

Men daagde elkaar uit om steeds een stapje verder te gaan. Verder voelde hij zich stoer om bij zo'n vriendengroep te horen die niemand iets durfde te maken. Dave voelde in het begin ook peer pressure om bepaalde dingen te doen om er bij te horen. Tevens geeft hij aan dat hij ook wel nieuwsgierig was naar de reden waarom vader altijd mooie auto's had en steeds genoeg geld had. Omdat er thuis weinig geld was ging Dave op straat daarnaar op zoek. 'Ja het fascineerde me wel, niet zozeer het geweld, maar meer het uhm...ja, vermogen voor..uhm...criminaliteit eigenlijk, om jezelf, om om ja welvaart voor jezelf te vergaren..' Het riep ook een vorm van veiligheid op omdat het niet ging om materialisme, maar om status en. Tevens komt naar voren dat Dave een wietplantage heeft gehad en daar wat van verkocht heeft, hij experimenteerde met dealen. Het dealen deed hij aan vrienden die het op hun beurt weer doorverkochten aan junkies. Dit was een experimentele fase waarin Dave min of meer toegaf aan de fascinatie en verleiding van de criminaliteit. Onder invloed van zijn vriendin is hij hier uiteindelijk mee gestopt.

Op jonge leeftijd moest Dave zijn moeder door haar depressie, als gevolg van de scheiding met de vader van Dave, heen slepen en was hij daar veel mee bezig. Daarnaast moest hij ook nog iedere dag naar school. Dave geeft aan dat dit voor hem twee totaal verschillende werelden waren. Enerzijds de wereld met zijn moeder en zijn vrienden, anderzijds de wereld van school. Hij geeft aan dat hij school ziet als een neppe wereld waarin iedereen bepaalde normen van fatsoen heeft om maar geaccepteerd te worden. *'maar een soort van gedragscode uhm waardoor iedereen wordt geaccepteerd. De echte wereld is de wereld die ik heb leren kennen, dat is gewoon de wereld van rauwe emoties en gewoon uhh...ja...gewoon echtheid!'* Dave geeft aan dat hij hier op jonge leeftijd al *'mee moest dealen'*. Hieruit kan worden opgemaakt dat het niet eenvoudig voor hem was om in, voor zijn gevoel, twee verschillende werelden te moeten leven. Tevens zag hij op straat ook veel criminaliteit, dit was volgens Dave ook een ander soort wereld.

Uit de rest van het verhaal komt regelmatig naar voren dat Dave vindt dat hij zichzelf goed staande kan houden in verschillende situaties, en omgeving en. Deels beschrijft Dave dat hij geen andere keuze had, hij moest wel sterk zijn om bijvoorbeeld zijn moeder door de scheiding heen te slepen.

Naast de spreekwoordelijke verschillende werelden is Dave ook letterlijk een tijdje van leefwereld gewisseld. Hij heeft een tijd stage in het buitenland gelopen en dit zorgde voor een andere kijk op zijn eigen leven in Nederland.

Hij beseft daar dat het hem niet meer uitmaakte wat zijn vriendengroep van hem dacht en hoefde niet meer zo nodig te doen waarvan hij dacht dat zijn vrienden vonden dat ‘stoer’ was. Hij voelde geen groepsdruk meer.

Mark: Afkeurend tegenover criminaliteit, maar geen afkeer voor criminele rol van zijn vader

Uit opmerkingen die Mark maakt komt naar voren dat hij geen positief beeld had wat betreft de mensen in het criminele milieu. *‘ja liepen er allemaal vage figuren thuis.’* Zijn vader beschouwde hij niet als een extreme crimineel en uit zijn verhaal komt naar voren dat hij het gedrag van zijn vader eigenlijk vergoelijkt.

Mark geeft aan dat hij stelen en pillen (harddrugs) fout vindt, maar weet niet. *‘ik weet dat alcohol veel kwaad doet en van weet is nog nooit iemand doodgegaan. Je wordt er alleen verschrikkelijk lui van.. en dom. Nou dom.. mindert je geheugen. Dus nee ik zie dat niet als crimineel’* Wat zijn oom en vader fout hebben gedaan daar heeft Mark niet zoveel moeite mee. Het lijkt zelfs alsof Mark ook met enige trots praat over wat zijn vader destijds bereikte met de wietteelt. *‘Best wel professioneel eigenlijk. Hoe mijn vader dat allemaal voor elkaar, ja eerste jaar was allemaal beetje experimenteren maar op een gegeven moment had ie een kantoor.’* Met ander gedrag van zijn vader had hij meer moeite zo blijkt uit de volgende citaten:

R: ja.. nou qua emoties.. dat wat mijn vader en oom allemaal fout hebben gedaan, vind ik niet zo heel erg eigenlijk. Het is meer ander gedrag van mijn vader dat emotioneel ligt.

Q: meer het huiselijk geweld?

R: ja, alcoholist zijn.. ik bedoel hij is.. mijn moeder is nu ook weg dus hij is nu ook weer bezig. Slechte gewoonte.

Mark geeft aan dat hij weleens wiet van zijn vader pakte om zelf te blowen. Hij omschrijft dat als ‘kruimeltjes op de grond’ zijn vader zou het niet merken. Als klein jongetje zag Mark al dat zijn vader veel geld verdiende met wiethandel. Dit maakte op de jonge leeftijd veel indruk. *‘ja en ik er dan tussen.. mocht ik het geld vasthouden.. (grinnikt). Was wel leuk.. was iets van tienduizend euro ofzo..’.*

Mark geeft aan dat het op die jonge leeftijd al een gevoel van blijheid gaf, een soort van kick. Ook op oudere leeftijd was het verleidelijk daar het veel geld zou opleveren. Zijn vader heeft altijd zoveel mogelijk geprobeerd hem erbuiten te houden.

Mark is ooit bij toeval in contact gekomen met een dealer, maar wilde niet voor deze dealer werken of vrienden mee zijn. Mark heeft een periode gehad dat hij verschillende soorten drugs uit probeerde, maar is hier vrij snel mee gestopt toen hij merkte dat dit een negatieve invloed op hem had.

Mark vertelt over het feit dat hij op school aan niemand mocht vertellen van wat er bij hem thuis gebeurde. Hij was zich er op jonge leeftijd van bewust dat hij het niet over wiet mocht hebben op school. *‘Maar ik zei dus nooit iets tegen vriendjes of vriendinnetjes.. hè dat was ons geheim.’* Dat hij er niet over mocht praten, vond hij als klein jongetje wel lastig. *‘ja dat vond ik wel moeilijk. Je raakt er aan gewend.’* Zelfs nu nog heeft Mark moeite met het vertellen wat er in zijn gezin gebeurde, zo geeft Mark aan tijdens het tweede gesprek. *‘Dus wat binnen de familie gebeurt, blijft binnen de familie. En dat heb ik toen verbroken en dat voelt dan toch wel.. eh niet zo leuk’.* Mark had een hekel aan de middelbare school, hij zat tussen allemaal kakkers en hij viel er buiten, beschrijft hij zelf.

Thomas: Afkeurend tegenover zowel zijn vader als criminaliteit

Op zijn twaalfde kwam Thomas erachter dat zijn vader iets deed dat niet helemaal klopte. Zijn vader had een bedrijf dat niet goed liep en opeens -uit het niets- had hij een hele dure auto, kreeg Thomas dure cadeaus en kwam er een bodyguard in huis wonen. Die bodyguard was er omdat er een afrekening zou kunnen komen. Thomas had wel ontzag voor deze bodyguard en vond het een hele intelligente leuke man. Wel geeft Thomas aan verhalen te hebben gehoord over deze man, dat hij huurmoordenaar en een gevaarlijk persoon was. Thomas zag op jonge leeftijd ook dat er wapens in huis lagen. Hij was hier erg van onder de indruk en heeft het wapen opgepakt en op zijn schouder gelegd. Thomas geeft aan dat hem dat wel op een bepaalde manier aansprak. *‘Ja en dat is heel fout. Ik vind het eigenlijk nog steeds, het is heel fout, maar ik vind het ergens ook aantrekkelijk...ja, dat is gewoon the godfather.. ja daar kan ik van genieten. Dat is heel fout.’* Juist het foute trok Thomas aan, het grote geld, het mysterieuze en de mensen. Hoewel hij die aantrekkingskracht voelde, wilde hij zelf nooit actief mee doen. Thomas zegt aan de ene kant aan dat zijn vader hem buiten de criminele activiteiten wilde houden, maar zegt ook aan de andere kant hem wel eens zaken te hebben zien doen met mensen, waarna hij dacht *‘dit kan ik veel beter’.*

Ook hieruit lijkt een soort verleiding naar voren te komen. *‘En dan voel ik ook dan komt een kracht in mij op en dan denk ik van ... (geluid) en dan denk ik van oooeew...als ik die verkeerd inzet ja, ja. Dan dan wordt het een internationaal drugskartel, dan wordt het zeg maar net zo’n scarface’.*

Later geeft Thomas aan dat hem het leven dat zijn vader had niet spannend leek en het nooit zijn interesse gehad heeft.

Thomas vond andere mensen dan hun bodyguard die over de vloer kwamen helemaal niks en was hier negatief over. *‘nou, vooral de mensen bij wie die langskwam thuis, dan dacht o daar heb je weer zo’n een of andere sjaggeraar, weer een achterbuurt knuppel, een of andere louche type eehm het was allemaal zo kansloos, het hangt allemaal... ja.. het is allemaal zo... ja.. ik zeg het heel plat: low life shit. Dat is het. In zo’n milieu wil ik gewoon niet zitten, met allemaal van die rare pipo’s...’* Tijdens de pubertijd komt Thomas er steeds meer achter over wat zijn vader doet. *‘toen ik al ja als er zo’n bodyguard nodig is, dat is niet voor niks..en er kwamen allerlei duistere mannen over de vloer uit allerlei landen..ja’.* Thomas geeft aan dat hij beseftte dat het fout was wat zijn vader deed en dat hij daar niet aan mee wilde doen, of die kant op wilde gaan. *‘ja ik had er toegang toe, maar ik heb het toch niet gedaan omdat ik eehm wist dat het niet goed was.. ja.. ik wist het is fout, het is foute handel. Op die manier wil ik geen geld verdienen. Dit gaat ten koste van andere mensen. En bovendien is het ook nog eens levensgevaarlijk..’* Thomas keurde alles af van zijn vader, zowel zijn dominante gedrag als zijn rol in de drugshandel. *‘ik vind dat je gewoon je geld op een witte manier moet verdienen. Dus niet zwart, maar wit, ja dat is gewoon illegaal... je leeft volgens de regels, die zijn er niet voor niks.’*

Op school had Thomas vrienden met wie hij ook afsprak, hij ging dan altijd naar hen toe, bij hem kwamen er nooit vrienden over de vloer. Hij wist op jonge leeftijd al dat anderen niet mochten weten wat zijn vader deed en dat hij daar niet mee geassocieerd wilde worden. Bij vriendjes zag hij dat het er wel anders aan toe ging in het gezin. *‘wat eigenlijk in andere huishoudens anders was dan bij ons was de sfeer... echt veel meer een gezinsleven.’* Toen Thomas 20 was had hij een relatie met een meisje die uit een *‘degelijk gezin’* kwam. In het begin voelde hij zich daar niet thuis, maar uiteindelijk werd hij als een soort extra kind opgenomen in het gezin. *‘ik had een soort gevoel van thuiskomen bij hun... ja, ja... ik ging deelnemen in het gezin, eehm logeren, samen ontbijten, die gingen ook vaker samen wandelen, dus dan ga je eigenlijk deelnemen, meedoen.. ja..toe dacht ik o ja, een gezin kan er ook zo uitzien.’*

3.3.2 Thema 2. Emotie en gevoel richting familieleden en moeilijke situaties

Deze coderingen kenmerken de manier waarop met lastige situaties of moeilijkheden werd omgegaan door de resisters, door middel van wel of niet afvlakken van gevoel en emoties. *‘En om zeg maar uhm, daarmee om te gaan heb ik mezelf helemaal emotioneel afgesloten van mezelf.’* En uitspraken waaruit naar voren komt of er een affectieve binding was met één of meerdere gezinsleden. *‘Dus indirect, dat heeft niet zozeer met waarden te maken maar meer met de betrokkenheid en toewijding van mijn moeder, dat ik uiteindelijk wel altijd heb gedaan voor school datgene wat nodig is om om jezelf te handhaven in deze maatschappij’*

Dave: Moest op jonge leeftijd een verzorgende rol op zich nemen

Toen Dave twaalf jaar werd gingen zijn ouders scheiden en bleef hij bij zijn moeder wonen. Zijn moeder was liefdevol maar werd zelf depressief. Door deze depressiviteit nam Dave eigenlijk de rol van verzorgende op zich. *‘En mijn moeder leunde eigenlijk op mij, dus ik moest toen op die jonge leeftijd 12, 13, 14 jaar moest ik eigenlijk mijn moeder er doorheen slepen. Gewoon van ‘ma je redt het wel, je kan het wel, we gaan het halen’* Enerzijds komt naar voren dat hij emotioneel een steun voor haar was, anderzijds geeft hij aan dat hij zijn emoties juist tijdelijk afsloot om er mee om te kunnen gaan. Hij beschouwde emoties als iets negatiefs. Hij begon zich meer af te zetten thuis en ging meer de straat op. *‘De sfeer thuis was niet echt goed uhm..en dan was het ook verleidelijk om te vluchten eigenlijk en op straat te zoeken naar alles wat je mist uhm in huiselijk omgeving’* Zelf beschrijft Dave dit als ‘normaal pubergedrag’. Ondanks dat zijn moeder een depressieve periode gekend heeft, is Dave op bepaalde punten zeer positief over haar en geeft aan dat hij van zijn moeder ‘goedheid’ heeft meegekregen en dat zij hem veel liefde gaf. De moeder van Dave heeft hem altijd gestimuleerd om naar school te gaan. *‘Dus indirect, dat heeft niet zozeer met waarden te maken maar meer met de betrokkenheid en toewijding van mijn moeder, dat ik uiteindelijk wel altijd heb gedaan voor school datgene wat nodig is om om jezelf te handhaven in deze maatschappij’.*

Op een gegeven moment, toen hij zijn vriendin leerde kennen, stond hij meer open voor zijn emoties en brak met de meeste van zijn oude vrienden. *‘Maar op een gegeven moment zag ik emoties als een boosdoener, en ik dacht alleen maar in efficiëntie en...ja gewoon ik moet iets voor mezelf creëren. En ik ben eigenlijk gewoon de waarde van emotie in het algemeen, ben ik weer gaan inzien door mijn vriendin en toen herkende ik de emoties die die als drijfveer dienden voor de vriendengroep waar ik mee omging toen. Ik zag dat dat allemaal negatieve emoties waren, wanhoop, haat, afgunst uhm... emoties waar ik mezelf niet mee associeerde. En toen is er een soort van bewustzijn gegroeid en heb ik gezegd van hey dit is het leven dat ik wil leiden.’* Daarnaast werd Dave zich ervan bewust dat hij niet meer wilde voldoen aan verwachtingen van zijn vriendengroep, familieleden en de maatschappij. Mede hierdoor kon hij zich losmaken van zijn oude vriendengroep, omdat het hem niet meer uitmaakte wat men dacht. *‘Dus die verwachtingen van die vriendengroep, maar ook de verwachtingen van de maatschappij, de verwachting van mijn familieleden, van m’n vrienden, ik heb me daar ja, een soort van los van gemaakt...ja...ja raar maar...dus dat is wel echt iets wat me ook echt onderscheid van bijna iedereen die ik ken.’*

Mark: Een hechte band met ouders en andere familieleden

Zodra het over pittige onderwerpen gaat, lijkt het of Mark laconiek en soms lacherig reageert. Het lijkt meer een houding dan dat het hem daadwerkelijk niet uitmaakt. Vooral wanneer hij over het alcoholprobleem van zijn vader praat, lijkt het alsof het zijn copings mechanisme is. Het volgende citaat waarin hij vertelt dat zijn vader dronken de auto bestuurde met moeder en zoon erin illustreert dat:

R: ja.. toen liep het echt heel erg uit de hand. Nog wel een paar keer dat ie bezopen was. Maar ons heeft ie nooit aangeraakt. Mijn ma ook niet.

Q: heftig

R: ja dat is dus alcoholisme hè (grinnikt weer op laconieke toon). Ja als ie dus nuchter is, is ie een super lieve vader, als ie dronken is ie een agressieve lul.

Hij maakt een duidelijk onderscheid tussen wanneer zijn vader nuchter is en wanneer hij dronken is. Er is sprake van enige ambivalentie. Vanaf jongs af aan heeft Mark geleerd hoe hij om moet gaan met zijn dronken vader. In het gesprek geeft hij dit met voorbeelden aan. *‘alles wat ze zeggen, mee eens zijn. Dat is echt, number one rule. “je hebt helemaal gelijk.” Voorbeeld: ‘marsmannetjes zijn geland.’, ‘Uhhu, ik heb het ook gezien.’*

Mark geeft verder aan dat zijn emoties op een gegeven moment afgevlakt waren, omdat hij gewend was om zoveel mee te maken. *‘Ik ben nu veel cynischer. Ik kan dingen nu beter verwerken ofzo’*. Mark spreekt positief over zijn ouders. Als er met wiet gewerkt werd, mocht Mark daar niet bij zijn en werd hij er in principe niet bij betrokken.

Hij heeft één keer mee geholpen met wiet knippen toen hij twaalf jaar was, maar zijn vader vond het toch niet kunnen en stuurde hem weg. Zijn moeder was zeer netjes en zijn vader beschrijft hij als een ‘badboy’.

Mark geeft aan dat het leuk was thuis, maar dat zijn ouders ook streng konden zijn. Zo mocht hij bijvoorbeeld niet blowen voor zijn 18^e. Later in zijn verhaal legt hij nogmaals de nadruk erop dat hij goede ouders had, met name zijn moeder. Mark geeft aan dat hij van zijn ouders een bepaalde basis heeft mee gekregen van normen en waarden zoals, eerlijkheid en goedheid. Hij geeft aan dat hij dit wel heeft meegenomen in zijn ontwikkeling, maar dat hij vooral zichzelf heeft gevormd, de goede dingen heeft hij voor een groot deel ook uit zichzelf gehaald. *‘Tuurlijk heb je wel de basis soort van meegekregen van je ouders, maar ik vind toch leuk dat ik dat zelf heb gevormd.’* Vanuit zijn ouders, opa, oom en tante ontvangt hij de meeste steun. Zo betaald zijn opa voor zijn studie en belt hij Mark vaak op. Ook oom en tante zijn geïnteresseerd in hoe het met hem gaat. Aan zijn huidige vriendengroep heeft hij heel veel. Die steunen hem in alles. Tijdens het gesprek heeft hij het ook nog over de ex van zijn vader. Hij zag haar een paar keer per week en zij speelde ook een belangrijke rol in zijn leven. Zij was altijd zeer positief en moedigde Mark aan om zijn studie te gaan doen.

Thomas: Weinig steun vanuit huis

De ouders van Thomas zaten volgens hem niet op één lijn. De moeder van Thomas kon soms klagen over zijn vader, maar als vader er dan bij was kon zijn moeder zich ook tegen hem keren; wat dat betreft kreeg Thomas weinig steun. Zijn moeder probeerde wel steun te geven, maar dit lukte haar niet. Later in het verhaal geeft Thomas wel aan dat hij een sterke band had met zijn moeder en dat er wel liefde was. *‘dus het was heel fijn om met haar te zijn en dan hadden we soms gesprekken dat ik denk van he he... zo kan het ook’* Zijn moeder was zeer georganiseerd en er was sprake van regelmaat. Op zaterdag mocht hij wel buitenspelen. Op zondag moest iedereen verplicht mee naar het kantoor van zijn vader, wat erg geestdodend was. Voor creativiteit was geen ruimte. Thomas geeft aan de ene kant aan dat het voelde als een gevangenis, maar aan de andere kant geeft hij aan dat hij veel vrijheid gehad heeft van zijn ouders.

In het volgende citaat probeert hij deze dubbelzinnigheid uit te leggen. *‘vrijheid in die zin eehm, ja ik ben wel eigenlijk helemaal losgelaten zoals ik was...juist ja dat is op zich ok, maar juist ja in die vrijheid had ik geen enkele sturing en geen enkele richting, dus die vrijheid was misschien zo groot dat ik het misschien ervaren heb als een gevangenis’*

Er was geen fijne sfeer thuis. Dat zorgde voor veel woede bij Thomas. Hij heeft op een gegeven moment tegen zijn vader gezegd dat hij hem zou neerschieten, maar zijn vader was niet onder de indruk. *‘ja? Dat zullen we nog weleens zien’* (doet vader na) .. en eehm toen wist ik ook dat het hem eigenlijk niks uitmaakt.’ Toen Thomas ongeveer achttien jaar was ging hij juist minder in gevecht (figuurlijk) met zijn vader maar deed hij, naar eigen zeggen, niet meer mee aan het machtsspel. *‘Eigenlijk stap je uit het machtsspel. Daarom vind ik ook, ‘resister’ heb ik geleerd: dan doe je dus erin mee. Maar je moet eruit stappen..ermee stoppen. Dus hij voelt van dat je resist, dan blijf je in het machtsspel zitten. Omdat ik er nu mee stop stap ik eruit en doe ik niet meer mee aan het machtsspel.* Hij ging boven zijn gevoel staan, waardoor hij niet meer op de kast gejaagd kon worden door zijn vader. Thomas vertelt dat, ondanks hij veel ellende met zijn vader heeft gehad, dat er ook een leuke kant was en dat dit zorgde voor erg dubbel gevoel. *‘Het was eehm haat –liefde. Het was eehm ja..ik heb met m’n vader ook hele leuke dingen gedaan’*

3.3.3 Thema 3. Toekomst perceptie

Deze coderingen kenmerken de manier waarop gekeken wordt naar de toekomstperceptie door resisters. Uitspraken die te maken hebben met het zoeken naar een doel in het leven of het ‘waarom’ in het leven. Dit kan gekoppeld zijn aan religie of sterke persoonlijke innerlijke ervaringen die de resister zelf ervaren heeft *‘Bij de laatste keer toen ik die droom had, toen kwam ik bij dat licht en toen was het weer heel surrealistisch verder, maar ik heb later ja, ja de link gemaakt dat ik dacht van he.. het lijkt alsof die dromen gepaard zijn gegaan met een soort van bewustzijnsverruiming ofzo.’* Verder kan gekeken worden naar coderingen die duiden op het hebben van een positief toekomst beeld waarin criminaliteit geen rol speelt. Uitspraken die duiden op werkvisie, en het bijdragen aan volgende generaties. *‘omdat ik nog perspectief had op een normale goeie kansrijke carrière.... Als ik dat perspectief niet had gehad, als ik had moeten kiezen tussen stratenmaker en een criminele carrière dan was ik waarschijnlijk voor een criminele carrière gegaan.’*

Dave: Spiritueel ingesteld

Dave vertelt dat hij op verschillende momenten in zijn leven dezelfde droom gehad heeft. Deze droom had hij dan drie nachten achter elkaar. De laatste keer dat hij die droom had verzon hij daar een theorie over. *‘Bij de laatste keer toen ik die droom had, toen kwam ik bij dat licht en toen was het weer heel surrealistisch verder, maar ik heb later ja, ja de link gemaakt dat ik dacht van he.. het lijkt alsof die dromen gepaard zijn gegaan met een soort van bewustzijnsverruiming ofzo... ja, omdat als ik het zo terugkijk, dat waren 2 periodes in m’n leven dat ik een soort van overgang heb ondergaan. Eerst van kind naar puber en later van puber eehm ja, toen raakte ik ook heel geïnteresseerd in spiritualiteit enzo, ja kennis, knowledge, eehm.. ja gewoon het besef van hoe de realiteit functioneert en eehm ja bijna een beetje filosofisch..’* Later in zijn leven beschrijft Dave dat hij een soort verruiming kreeg van zijn bewustzijn. Hij vroeg zich steeds meer af waarom mensen bepaalde dingen doen. Iedereen probeert korte termijndoelen te behalen maar, met welke reden en waarom? Dave geeft aan dat de realiteit is dat iedereen uiteindelijk alleen maar bezig is met zijn eigen belang. Het gaat bij Dave niet alleen omeen toekomstperspectief en korte termijndoelen, maar om het krijgen van een hoger inzicht dat leidt tot lange termijndoelen in zijn leven. Tevens heeft hij het over een bepaalde spiritualiteit met zeven dimensies. Het is niet duidelijk hoe Dave bij deze spiritualiteit is gekomen.

‘ja dat, dat gaf mij wel een bepaald inzicht van ey dus er bestaat een vorm van kennis die niet gelinkt is aan wetenschap, maar die toch inzicht kan bieden in processen van hoe de realiteit werkt’ Dit inzicht heeft er ook aan bijgedragen dat Dave minder moeite had om zijn eigen weg te gaan en bepaalde vrienden niet meer te zien.

Dave had, mede dankzij het feit dat hij naar school is blijven gaan, een positief toekomst perspectief met een goede baan. Deels hierdoor kon hij zich makkelijker distantiëren van de criminaliteit. Opvallend is wel dat hij aangeeft dat als hij dit niet had gehad, de kans groot geweest was dat hij voor een criminele carrière gekozen had. *‘omdat ik nog perspectief had op een normale goeie kansrijke carrière.... Als ik dat perspectief niet had gehad, als ik had moeten kiezen tussen stratenmaker en een criminele carrière dan was ik waarschijnlijk voor een criminele carrière gegaan.’*

Tevens had Dave een andere kijk op de criminele wereld. Zijn vrienden uit die tijd waren er van overtuigd dat er iets goeds uit kon komen, status, macht en veel geld om uiteindelijk een goed bestaan te kunnen opbouwen. Dave zelf namelijk geloofde niet dat er een goede toekomst uit te halen was.

Mark: Een duidelijk toekomstbeeld

Mark gelooft niet in God en is hier ook niet mee groot gebracht. *‘Nooit ergens iets van meegekregen. Ik heb zelf weleens geprobeerd de Bijbel te lezen.. ik vind het heel leuk Sciencefiction vooral.’* Mark geeft wel aan na te denken over essentiële vraagstukken over de zin van het leven, zo vertelt hij: *‘iedereen heeft natuurlijk de vraag “waarom leef ik?” “Wat is het doel van het leven?” dat is ook een beetje mijn doel. Ik ben op deze wereld geboren en als ik het iets beter kan achter laten als ik doodga dan toen ik geboren was.. ja dat lijkt me het nut van het leven. Je moet het zelf naar je zin hebben en je moet de wereld iets beter achter laten. Dat is mijn idee van waarom leef ik . wat is het doel van het leven; dat is mijn doel van het leven’*

Mark wil in de toekomst iets bereiken op ICT gebied. Hij geeft aan dat een ICT baan veel geld zal opleveren; dit was een grote reden om niet drugs te gaan dealen. *‘Ik denk altijd: ik zit bij ICT en dat is de één na best betaalde baan in Nederland. Als ik nou nog even een paar jaartjes wacht dan verdien ik nog veel meer dan dat, hopelijk.’*

Op jonge leeftijd kwam hij er al achter dat hij goed was met computers en wist hij dat hij in de toekomst hier iets mee wilde bereiken. Mark geeft aan dat hij misschien later voor de overheid wel bepaalde systemen kan bouwen, waar dan miljoenen mensen lol van kunnen hebben, in plaats van aan een paar mensen wiet te verkopen. *‘maar als ik nou een goeie ICT’er word dan kan ik misschien wel systemen voor de overheid bouwen. Of iets voor duizenden mensen, waar hopelijk miljoenen mensen lol van hebben. Terwijl in de wiet handel heb je een paar stoners of whatever die een jointje kunnen draaien.’* Mark geeft aan dat hij graag iets achter wil laten op de wereld waardoor hij herinnerd zal worden. Hij geeft bijvoorbeeld aan dat niemand, behalve zijn familie, zich zijn vader zal herinneren. Hij vertelt dat hij dit eigenlijk zonde vindt daar zijn vader waarschijnlijk een heel hoog IQ heeft. Mark vindt dat je de wereld beter moet achterlaten dan hoe die was. Drugshandel past volgens hem niet in dat ideaal.

Thomas: Een zoektocht

Thomas geeft aan dat hij een tijdje op zoek is geweest naar een bestemming, een soort van doel om er achter te komen waarom hij op aarde is. Hij stond soms letterlijk voor de spiegel met de vraag, ‘wie ben ik’? In de periode leerde hij ook veel over karma en reïncarnatie. Dit vond en vindt hij nog steeds erg interessant. Ook vertelt Thomas over bepaalde stromingen ‘etherische visie’ die hij waarneemt, hij beschrijft het als een soort van energie. Wat het precies betekent weet hij nog niet, maar hij ontdekte al op jonge leeftijd dat hij dit had. In het latere verloop van zijn verhaal vertelt Thomas dat deze ‘stromingen’ van grote betekenis zijn in zijn leven. Hierdoor realiseerde hij zich dat hij anders was dan de meesten, dit was een reden om op ontdekkingsstocht te gaan. *‘Ja en dan later, toe was ik ook echt al in de 20 toen was ik ook echt bezig met levensvragen en is dit alles, toen kwam ik iemand tegen die zich daarmee bezighoudt, en toen heb ik met de komst van een wereldleraar’.* Thomas vertelt dat hij deze wereldleraar vragen heeft gesteld en dat hij hierop een bevestiging kreeg van wat hij al dacht. Wat hij dacht of wat hij heeft gevraagd, wil hij niet vertellen. Sinds enige tijd ziet Thomas deze stromingen niet meer. Doordat hij wel eenzelfde soort mensen is tegengekomen vielen de puzzelstukjes en beetje op zijn plek en begreep hij waarom zijn leven op een bepaalde manier verlopen is, aldus Thomas. *‘Dus daar stond op grond van m’n horoscoop, - nou je moet erin geloven en ik geloof ik – los van allemaal onzin wat er tussen zit trouwens, maar deze niet – is ehm.. dat ik, dat ik niet voor niks in dit gezin ben geboren, omdat de les voor mij is dat ik in mezelf moet geloven en dat ik de kracht en energie en waardering en respect uit mezelf moet halen...en daarom ook die hele zoektocht en de horoscoop laat al zien dat ik ouders had die geen emotionele affectie zullen tonen want ik moet leren het uit mezelf te halen...’*

Na de middelbare school is Thomas gaan studeren. Hij ondervond dat dit moeizaam ging, zijn studie liep niet en het duurde drie en een half jaar voordat hij zijn propedeuse haalde. Uiteindelijk heeft hij wel zijn diploma gehaald. Hij ziet voor zich dat hij ooit naar het buitenland zal gaan, nadat hij de hele wereld over geweest is. Hij vertelt ook dat hij denkt dat hij rond zijn 50ste gaat pieken. Hoe of op welke manier wordt niet duidelijk. Hij wil in ieder geval educatief werk doen.

3.3.4 Thema 4. Veerkracht

Coderingen die er op duiden dat de resister moeilijke en/of risicovolle ervaringen heeft gehad, maar ondanks dat toch de situatie heeft aangekund. Met risicovolle ervaringen kan men denken aan het hebben ondervonden van bedreigingen of het opgroeien in een onveilig milieu. *'Ik zie daar dan ook het beeld bij me dat eehm.. we staan in een boksring je wordt geslagen, KO en ik sta altijd (nadruk) weer op. Altijd weer opnieuw'*

Dave: Heeft vertrouwen in zichzelf om moeilijkheden aan te kunnen

Dave beschrijft zichzelf als intelligent en heeft een duidelijk beeld van hoe het leven in elkaar zit. Hij heeft vertrouwen in zijn eigen kunnen en heeft zelf met een soort van talentenprogramma mee gedaan dat met politiek te maken had. Al op jonge leeftijd heeft Dave leren omgaan met een depressieve moeder en hoe het was om alleen van een uitkering te leven. Dave heeft een nare ervaring gehad met een halfbroer, waar hij naar eigen zeggen 'kapot' van was. Hij besloot hier na drie weken geen energie meer aan te verspillen en zijn eigen weg te gaan. *'wat toen, ja wat toen is gebeurd.. dat is niet 1 ding. Dat is gewoon uhm...ja je hebt bijvoorbeeld mensen die uhm... ja die zijn ontzettend naïef en die uhm.. ja weet ik veel die krijgen ooit een midlife crisis en komen erachter van hey het leven is niet perfect. Ik ben er toen achter gekomen dat het leven niet perfect is. Ik heb toen zeg maar de bodem gezien en vanaf dat punt ehm, ja kan ik eigenlijk alleen maar groeien. Om nou een ding te noemen'.* Op jonge leeftijd was Dave al aan het nadenken over zware vraagstukken en moest hij sterk in zijn schoenen staan, nu hij de zorg voor zijn moeder en broertjes droeg. Dave geeft aan dat hij deze rol zelf heeft aangenomen en dat dit automatisch ging. *'En mijn moeder had het emotioneel heel zwaar en.. daardoor ja, kwam er wel wat druk op mij te staan, om sterk te zijn zeg maar. Ik moest sterk zijn uhm.. ja voor mijn moeder, en daarvoor ook voor mijn broertjes en iedereen. E uhm ja.. vanaf dat moment heeft het echt uhm, echt veel invloed gehad op de persoon die ik nu ben geworden. Omdat ik, ik werd heel vroeg gedwongen om na te denken over best wel zware vraagstukken en dergelijke. Ik werd gewoon geconfronteerd met hoe hard het leven kan zijn, in dat geval voor mijn moeder.'*

Dave vertelt in zijn verhaal meerdere malen dat hij zware periodes gekend heeft, waardoor hij de straat opvluchtte naar zijn vriendengroep, maar dat hij wel ontzettend veel heeft gehad aan deze periode in zijn leven.

Hij geeft aan veel mensenkennis en meer sociale vaardigheden te hebben gekregen. *‘De mentale, de persoonlijke ontwikkeling die ik heb doorgemaakt omdat ik zo ‘out of my comfort zone’ was daardaar heb ik nu nog steeds heel veel aan.’*

Mark: Blijft positief ingesteld ondanks moeilijke ervaringen

Mark heeft verschillende indrukwekkende gebeurtenissen mee gemaakt waaronder de keer dat zijn vader zelfmoord probeerde te plegen. Mark was degene die hem vond en naar de huisarts gerend is voor hulp. In het gesprek praat Mark hier laconiek over. ‘Had ie dus echt.. daar kwam ik achter.. ik heb zijn leven gered (zegt Mark quasi-gemakkelijk). Had ie dus echt zo’n berg (respondent gebaart) pillen geslikt, niet normaal.’ Zijn vader is alcoholist en had een agressieve dronk. Hoewel Mark aangeeft dat hij een goede vader had zijn er wel incidenten geweest waarbij vader zeer agressief gedrag vertoonde. ‘Ja als ie dus nuchter is, is ie een super lieve vader, als ie dronken is ie een agressieve lul’. Uit het verhaal van Mark komt naar voren dat hij het vermogen heeft om telkens weer met de dronken buien en missers van zijn vader om te gaan. Op straat is Mark twee keer zonder reden in elkaar geslagen. Het lijkt echter alsof hij hier niet mee heeft gezeten en dat heeft kunnen loslaten. Op school had Mark het niet altijd makkelijk. Sociale contacten op school had hij weinig. Hij beschrijft deze periode op de middelbare school als een dieptepunt. Ondanks dat bleef hij wel naar school gaan en heeft hij zijn Havo kunnen afronden en studeert hij nu aan het HBO.

Thomas: Een depressieve periode gekend, maar heeft zichzelf geleerd weer positief in het leven te staan

De vader van Thomas was een zeer dominante man, hij bepaalde altijd wat er gebeurde. Toen hij naar de gevangenis ging werd Thomas een soort vervangende vader. Wanneer zijn vader doordeweeks naar huis mocht komen probeerde hij weer die rol over te nemen. Thomas geeft aan dat zijn vader dat niet meer voor elkaar kreeg dankzij hemzelf.

Van zijn ouders heeft Thomas weinig emotionele steun gekregen en heeft hier wel last van gehad. Thomas vertelt dat hij geleerd heeft deze steun uit zichzelf te halen.

Toen Thomas jonger was is hij een tijdje ziek geweest en kreeg hij kort daarna een ernstig scooterongeluk, waarvan hij nog steeds de gevolgen merkt.

Hij geeft zelf aan dat hoewel hij erg down was in die periode hij het ook als positief ziet omdat hij er wel doorheen is gekomen.' *ja dat ik dat toch overwonnen heb, want mn arm deed het weer en ik heb toch mn examens gehaald, eigenlijk..alles was een 6 geworden.*' Thomas vertelt dat hij enige tijd zeer depressief was en ook aan zelfmoord dacht. Hij was alle houvast kwijt. Uiteindelijk wist hij hieruit te komen met voor een klein deel hulp van zijn vriendin en voor een groot gedeelte van uit zichzelf.

Hij leerde hoe hij zichzelf bij de hand moest nemen om weer een positievere kijk op het leven en de wereld te krijgen. Hij beschrijft zijn leven als een zoektocht waarin hij neer wordt geslagen, maar telkens weer opstaat. Dit is ook karakteristiek voor de relatie naar zijn vader toe, ook in die verhouding blijft hij doorzetten. Ondanks de tegenslagen blijft hij doorzetten.

3.4 Vergelijkende analyse levensverhaal

Een vergelijking van de verhalen van de drie respondenten heeft tot de vier besproken hoofdthema's geleid. De invulling van de hoofdthema's en subthema's laat zien dat er bij de respondenten onderlinge verschillen zijn.

Perceptie van de criminogene context/criminaliteit

Dave geeft een verklaring waarin hij het ontstaan van crimineel gedrag externaliseert. Hij geeft aan dat hij begrijpt dat jongeren in achterstandswijken zonder perceptie of steun van ouders logischerwijs kiezen voor de criminaliteit. Dave vertelt dat hij op jonge leeftijd het gevoel had in twee werelden te leven, enerzijds die met zijn moeder, vrienden en de criminaliteit om hem heen, anderzijds de wereld van school waarin iedereen volgens bepaalde normen van fatsoen leefde. Thomas heeft een soort moreel besef, dat ingegeven is doordat hij als zoon van een criminele vader veel nadelen ervaart, waaruit duidelijk naar voren komt dat hij criminaliteit afkeurt. Hij geeft aan dat hij handel ten koste van andere mensen fout vindt. Dit morele besef bij Thomas draagt duidelijk bij aan de resistance van criminaliteit. Mark zit tussen Dave en Thomas in met zijn perceptie op criminaliteit. Enerzijds vind hij criminaliteit fout, anderzijds vind hij wat zijn vader deed niet per se fout. Zelfs nu nog heeft Mark moeite te vertellen wat er in zijn gezin gebeurde. Vroeger als klein jongetje mocht hij er niet over praten en nu voelt het voor hem nog steeds fout om erover te praten. Ook hierin worden, net als bij Dave en Thomas, twee werelden zichtbaar waar ze mee om moeten gaan.

Alle drie de resisters hebben op een moment in hun leven enige fascinatie gevoeld voor het criminele milieu. Dave heeft zelfs een korte experimentele periode gehad waarin hij drugs dealde. Dave was vooral gefascineerd door de verleidelijke kant van de criminaliteit, zoals geld en status. Tevens voelde Dave groepsdruk die de verleiding tot criminaliteit vergrootte. Mark geeft aan dat vooral het hebben van veel geld veel indruk maakte en verleidelijk was. Thomas stelt dat hij aantrekkingskracht voelde tot het ‘foute’ van de criminaliteit, waarmee hij doelde op de mensen in de criminaliteit, de wapens en het geld. Hoewel alle drie de resisters wel degelijk de verleiding hebben gevoeld, hebben zij nooit een criminele carrière ontwikkeld. Zij geven alle drie aan dat dit voor een deel te danken is aan de emotionele band die zij met één of meerdere familieleden hadden.

Emotie en gevoel richting familieleden en moeilijke situaties

In vergelijking met de andere twee respondenten heeft Mark de meeste stabiele emotionele band gehad met familieleden. Zowel over zijn vader als over zijn moeder is Mark zeer positief. Hij geeft aan dat hij een goede basis heeft meegekregen van zijn ouders. Tevens was er veel steun vanuit zijn opa, oma, oom, tante en de ex van zijn vader. Hoewel Mark ook negatieve dingen met zijn vader heeft meegemaakt, zoals agressiviteit, huiselijk geweld en een zelfmoordpoging, ziet hij deze dingen los van hoe zijn vader normaal gesproken is als vader. Een opvallend detail is dat bij alle drie de respondenten de ouders altijd zeer duidelijk lieten merken dat zij niet wilden dat hun kinderen ook het criminele pad opgingen. Zo werd Mark bewust overal buitengehouden, wat bijgedragen kan hebben aan het weerstaan van de criminaliteit. Zowel bij Dave als bij Thomas is er enige sprake van dualiteit wanneer het gaat over de emotionele band die zij hadden met hun moeder. Thomas geeft aan dat hij voelde dat zijn moeder steun wilde geven, maar dit niet lukte. Later in zijn verhaal geeft hij juist wel weer aan dat hij een sterke band met zijn moeder had en dat er wel sprake was van liefde. Ook qua opvoeding is het niet duidelijk of er juist veel vrijheid was of dat het juist heel strak georganiseerd was. Ook met zijn vader heeft Thomas veel ellende mee gemaakt, maar aan de andere kant ook leuke dingen wat zorgt voor een dubbel gevoel. Toch lijkt uit het verhaal naar voren te komen dat hij met zijn moeder een sterke band had en dat zij hem ook stimuleerde naar school te gaan. Bij Dave komt naar voren dat hij ook met zijn moeder een moeizame relatie had. Zij was heel liefdevol, maar raakte depressief. Zijn moeder leunde meer op hem dan andersom. Ondanks dat voelde hij zich wel geliefd en stimuleerde zij hem ook om naar school toe te blijven gaan. Hij geeft aan dat hij van zijn moeder goedheid heeft mee gekregen.

Over de band met zijn vader verteld hij weinig en lijkt het erop dat die niet erg sterk was. Bij alle drie de resisters komt, ondanks de verschillende emotionele banden, naar voren dat zij werden gestimuleerd naar school te gaan, en uit de criminaliteit te blijven. Dit heeft (waarschijnlijk) bij gedragen aan de resistance.

Mede dankzij deze stimulans om naar school te blijven gaan en te studeren hadden alle drie de respondenten op dat gebied een toekomstbeeld.

Toekomst perceptie

Het hebben van een toekomst beeld lijkt, in de ogen van de respondenten, de belangrijkste reden te zijn voor het kunnen weerstaan van de criminaliteit. Allen geven duidelijk aan dat doordat zij nog een alternatief toekomstbeeld hadden, zij niet de verleiding voelden om op een criminele wijze aan geld te komen. Dave zegt hier ook over dat hij niet geloofd dat er een goede toekomst te behalen is in het criminele milieu. Dave geeft duidelijk aan dat dankzij zijn studie hij een positiever toekomst beeld had dan andere die in de criminaliteit zijn beland. Zowel Thomas als Mark geven aan dat ook zij, mede dankzij de mogelijkheid van studeren, op het rechte pad zijn gebleven. Mark en Thomas hadden ook beide een helder beeld van wat zij later wilde bereiken. Zo wil Mark iets belangrijks ontwikkelen op ICT gebied en wil Thomas de hele wereld over en uiteindelijk iets met educatie voor mensen doen. Opvallend is dat alle drie een hogere opleiding (HBO) hebben gehad. In het verhaal van alle drie de resisters komt verder naar voren dat zij allen een soort (spirituele) zoektocht hebben (gehad), die gekoppeld kan worden aan hun toekomstperspectief. Bij Mark heeft dit vooral te maken met de zoektocht naar wat het leven is en waarom hij leeft. Hoewel hij hier verder niet veel over uitwijd kan dit als een zoektocht beschouwd worden. Bij Dave en Thomas komt deze zoektocht duidelijker naar voren. Dave geeft aan dat hij op enig moment, na meerdere keren dezelfde droom te hebben gehad, een soort bewustzijnsverruiming kreeg. Hij stelde zichzelf meer vragen over waarom mensen bepaalde dingen doen en waarom iedereen korte termijn doelen probeert te behalen. Dave stelt dat hij daardoor een hoger inzicht had, waardoor hij lange termijn doelen in het leven kreeg. Dit inzicht heeft er aan bijgedragen dat Dave minder moeite had zijn eigen weg te gaan en bepaalde vrienden niet meer te zien, hij richtte zich op zijn toekomst. Bij Thomas komt ook naar voren dat zijn zoektocht naar een bestemming en het doel van het leven zijn toekomstperspectief gevormd heeft. Ook Thomas geeft, net zoals Dave, aan dat hij gelijkgestemden heeft gevonden bij een spirituele groep die zich bezig houdt met de toekomst van een soort ‘wereldleider’.

Dit heeft hem zijn lange termijn doel duidelijk gemaakt, hij wil zich verder verdiepen en bezighouden met deze spiritualiteit. Het lijkt erop dat alle drie de resisters zich bezig hebben gehouden met wat het doel van hun leven was. Dit, in combinatie met een studie, zorgde ervoor dat zij een ruim toekomstperspectief hadden.

Veerkracht

Veerkracht is een thema dat bij alle drie de respondenten gedurende het hele verhaal naar voren komt. Zij benoemen het zelf niet specifiek, maar uit de beschrijvingen van moeilijke periodes die zij mee gemaakt hebben en waar zij overheen zijn gekomen, komt de veerkracht naar voren. Alle drie geven zij aan dat, na specifieke nare ervaringen, zij toch weer door konden gaan met hun leven en hun eigen weg te zoeken. Bij Mark lijkt het soms meer een soort coping strategie te zijn, om heel nonchalant over moeilijke zaken te praten, dan dat hij het ook echt zo voelt. Ondanks dat, komt naar voren dat ook hij moeilijke periodes gekend heeft, maar dat hij positief bleef ingesteld en altijd probeerde door te gaan met zijn leven. Hoewel Thomas aangeeft dat hij enige tijd depressief geweest is, geeft hij aan hier zelf te zijn uitgekomen; ook dit is een voorbeeld dat getuigt van veerkracht. Dave vertelt in zijn verhaal meerdere malen dat hij zware periodes gekend heeft, waardoor hij naar de straat vluchtte naar zijn vriendengroep, maar dat hij wel ontzettend veel heeft gehad aan deze periode in zijn leven. Tevens vertelt hij dat hij letterlijk opstaat wanneer hij wordt neergeslagen, ook dit getuigt van veerkracht en doorzettingsvermogen bij tegenslag. Hij geeft aan veel mensenkennis en meer sociale vaardigheden te hebben gekregen. Het kunnen geven van een positieve draai aan moeilijke periodes laat zien dat ook Dave over veerkracht beschikt.

4 Discussie en conclusies

In paragraaf 4.1. wordt de discussie en conclusies beschreven. Vervolgens zal in paragraaf 4.2 de kracht en beperkingen van dit onderzoek besproken worden en afsluitend worden in paragraaf 4.3 aanbevelingen gedaan.

4.1 Discussie en conclusies

Dit onderzoek dient om meer inzicht te krijgen in welke thema's een rol spelen bij het weerstaan van criminaliteit volgens resisters zelf. Om dit te onderzoeken zijn de levensverhalen van drie resisters geanalyseerd en zijn er vragenlijsten afgenomen. De onderzoeksvraag is: Hoe geven resisters betekenis aan de criminogene context waarin zij opgroeiden? En welke rol spelen veerkracht en zelfcontrole in verhalen van resisters? De onderzoeksvraag bespreekt verschillende zaken die getoetst dienen te worden. Er wordt onderzocht welke betekenis resisters zelf geven aan de criminogene context waarin zij opgroeiden, dit door middel van het zoeken naar gemeenschappelijke thema's in de drie verhalen. Tevens wordt er gekeken welke rol veerkracht en zelfcontrole spelen bij het weerstaan van criminaliteit.

Gebleken is dat er bij de onderzochte resisters vier belangrijke thema's zijn: 'Perceptie criminogene context/criminaliteit', 'Emoties en gevoel richting familieleden en moeilijke situaties' 'Toekomst perceptie' en 'Veerkracht'. Binnen deze thema's komt met name naar voren dat zij niet geloofden dat criminaliteit hen in het leven verder zou helpen en dat, ondanks tegenslagen zij toch veerkrachtig genoeg waren om steeds weer door te zetten. Zij blijven uit de criminaliteit mede dankzij de goede band met één of meerdere familieleden die hen motiveerde om naar school te gaan en niet voor het criminele pad te kiezen. Op deze wijze konden zij een alternatieve carrière voor zich zien, welke zij met hun studie zouden kunnen bereiken. Zelfcontrole is bij deze drie resisters niet duidelijk naar voren gekomen en lijkt hiermee dus geen grote rol te spelen bij het weerstaan van criminaliteit.

Bij dit onderzoek komt naar voren dat de band met familieleden die in het criminele circuit zitten, invloed heeft op de perceptie van de criminogene context. Wanneer het een goede band is lijkt de perceptie enigszins milder te zijn dan wanneer er sprake is van een slechte band. Een mogelijke verklaring kan worden gevonden in de theorie van Hirschi (1969) waarin gesteld wordt dat wanneer jongeren een goede band hebben met ouders de meningen en opvattingen van hen belangrijk zijn. Mogelijkerwijs zijn daarom de resisters die een sterkere band met familieleden uit het criminele circuit hebben, wat milder in hun mening en opvattingen over criminaliteit dan resisters die een minder goede band hebben.

Vanuit het thema ‘Emotie richting familieleden en moeilijke gebeurtenissen’ komt naar voren dat de binding met familieleden niet alleen van invloed is op de perceptie van de criminogene context, maar ook op gedragingen. Uit de verhalen van de resisters kwam naar voren dat zij allen met minstens één familielid deze binding hadden en dat zij alle drie door minstens één persoon gestimuleerd werden om naar school te gaan. Hirschi (1969) geeft hier een verklaring voor, namelijk het hebben van bindingen met bijv. familieleden (hechting) speelt een belangrijke rol in het niet vertonen van delinquent gedrag. Hirschi stelt dat wanneer jongeren een goede band hebben met ouders of leeftijdsgenoten die een goed voorbeeld stellen, zij minder snel delinquent gedrag zullen vertonen. De meningen en opvattingen van deze groep mensen zijn belangrijk voor de persoon en zullen meegenomen worden wanneer deze voor bepaalde keuzes komt te staan. Naast deze ‘hechting’ noemt Hirschi in zijn sociale bindingstheorie nog drie andere belangrijke elementen, ‘gebondenheid’, ‘betrokkenheid’ en ‘waarden en normen’. Zowel ‘gebondenheid’ als ‘waarden en normen’ zijn uit de verhalen niet sterk naar voren gekomen. ‘Betrokkenheid’ daarentegen, zoals het naar school gaan en werken kwam bij alle drie de resisters wel sterk naar voren. Geconcludeerd kan worden dat de theorie in de praktijk voor een deel lijkt te kloppen, maar nog te eenzijdig is. Hirschi (1969) beschrijft namelijk in zijn theorie vier elementen als belangrijk, maar uit dit onderzoek blijkt dat het hebben van twee van de vier elementen al voldoende een rol kan spelen om geen delinquent gedrag te plegen.

Alle drie de resisters hebben in hun verhaal aangegeven dat zij iets goeds uit hun toekomst wilden halen. De één wil iets positiefs achterlaten in de wereld en de ander wil juist weer juist weer mensen onderwijzen. Zij geloofden niet dat er iets goed kon komen uit de criminaliteit. Opvallend is dat zij dit niet alleen dachten, maar hier ook naar handelden.

Met het oog op de toekomst en door aanmoediging van sommige familieleden zijn alle drie de resisters een studie gaan doen en kregen ze daardoor een ander toekomstperspectief dan wanneer zij deze keuze misschien niet gemaakt hadden. In een onderzoek van Werner en Smith (1982) naar kwetsbare kinderen stellen zij dat een beschermende factor ‘een wil om te verbeteren’ was. Deze ‘wil om te verbeteren’ kan worden teruggevonden bij de resisters in het thema ‘toekomst perceptie’ en lijkt te hebben bijgedragen aan het vermogen om criminaliteit te weerstaan.

Gekeken naar de literatuur werd verwacht dat zowel uit de analyse van de verhalen als uit de vragenlijst duidelijk naar voren zou komen dat de resisters beschikken over een bovengemiddelde mate van veerkracht. Alle drie de resisters beschreven meerdere negatieve ervaringen in hun leven, die zij toch hebben weten te overwinnen. Daarmee lijken zij te beschikken over veerkracht. Veerkracht is namelijk volgens Rutter (2006) een concept dat individuen beschrijft die risicovolle ervaringen hebben gehad, maar ondanks dat toch in goede psychische staat verkeren. Ungars (2008) definitie van veerkracht is de mogelijkheid van kinderen om gebruik te maken van interne capaciteiten, zoals temperament en van externe middelen, zoals sociale ondersteuning. Uit de verhalen van de resisters komt echter niet heel duidelijk naar voren dat zij gebruik hebben kunnen maken van veel sociale ondersteuning of dat het komt door een bepaald soort temperament dat zij gemeenschappelijk hebben. Een sluitende verklaring voor de aanwezigheid van veerkracht bij deze resisters is niet uit dit onderzoek naar voren gekomen. Het feit dat alle drie de resisters een gemiddeld tot hoge intelligentie lijken te hebben, afgeleid van hun opleidingsniveau, kan wel onderdeel van de verklaring zijn voor de veerkrachtigheid die zij bezitten (Block & Kremen, 1996). Vanuit de verhalen blijkt dat de resisters beschikken over veerkracht, zoals deze in de hier beschreven literatuur.

Gekeken naar de RS-NL werd verwacht dat de resisters over een bovengemiddelde veerkracht zouden beschikken, wanneer de uitkomsten vergeleken zouden worden met de normgroep. Naar voren komt echter dat de resisters beschikken over veerkracht, maar dat dit niet bovengemiddeld is. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de vragenlijst voor veerkracht voornamelijk een zelfbeoordelingsschaal is met vragen zoals, ‘ik heb zelfdiscipline’, ‘ik ben vastberaden’ en ‘ik kan omgaan met onverwachte problemen’. Mogelijkerwijs zien de respondenten zichzelf anders of onderschatten zij zichzelf.

Tevens moet niet vergeten worden dat, zoals Garmezy (1993) al beschreef, mensen met veerkracht niet onkwetsbaar zijn. Het kan dus zijn dat zij zichzelf anders en kwetsbaarder zien dan zij daadwerkelijk (kunnen) zijn. Een andere verklaring kan zijn dat de resisters tijdens het vertellen van hun levensverhaal de dingen soms mooier hebben gemaakt dan ze waren.

Zo wekte Mark de suggestie dat zijn manier van reageren eerder een ‘coping mechanisme’ was, dan dat hij dat daadwerkelijk zo voelde. Coping kan gericht zijn op het veranderen van de wijze waarop men het probleem ziet, op het direct veranderen van het probleem, of op het hanteren van door het probleem opgeroepen emoties (Pearlin & Schooler, 1978). Het zou kunnen dat Mark soms lacherig en nonchalant reageert om niet de emoties te tonen of te voelen die het verhaal bij hem opriep. Daarnaast gaat het om gebeurtenissen in het verleden waar achteraf betekenisgeving aan wordt verleend en die nu anders kunnen zijn dan op het moment zelf. Een laatste verklaring kan zijn dat personen niet over een bovengemiddelde veerkracht hoeven te beschikken, maar dat het hebben van gemiddelde veerkrachtigheid al voldoende bescherming biedt voor het weerstaan van criminaliteit.

Naast veerkracht werd er ook gekeken naar zelfcontrole; dit thema kwam niet sterk naar voren vanuit de analyse van de levensverhalen. Op sommige punten leken zelfs zaken naar voren te komen die zouden duiden op een lagere zelfcontrole. Uit het verhaal van Mark blijkt dat hij een tijdje verschillende soorten drugs gebruikt heeft en uit het verhaal van Dave komt naar voren dat hij een tijdje als experiment drugs gedeald heeft. Vohs en Faber (2007) stellen dat mensen met lage zelfcontrole onder meer risico lopen op middelengebruik en crimineel gedrag. Er komt uit de verhalen echter niet naar voren dat de resisters de kenmerken hebben van iemand met een lage zelfcontrole, zoals gebrek aan doorzettingsvermogen, egocentrisch, onverschillig voor iemands lijden etc. (Gottfredson & Hirschi, 1990). De verwachting dat zelfcontrole als thema sterk naar voren zou komen, komt voort uit wat de literatuur hierover zegt. Zo stellen Pratt en Cullen (2000) dat zelfcontrole mensen er eerder van zal weerhouden om crimineel gedrag te vertonen. Daar de resisters opgegroeid zijn in een criminogene context en soms ook de verleiding gevoeld hebben, werd verwacht dat met name zij over een hoge mate aan zelfcontrole zouden beschikken waardoor zij zich konden weerhouden van crimineel gedrag.

Een mogelijke verklaring voor het niet terug kunnen vinden van zelfcontrole in de verhalen geeft Junger-Tas (2009). Volgens Junger-Tas is de kwaliteit binnen het gezin van groot belang bij het vertonen van delinquent gedrag. Met kwaliteit wordt de binding met ouders bedoeld en de controle van kinderen door de ouders.

Zij stelt dat bij een goede kwaliteit de kans op delinquent gedrag aanzienlijk kleiner is. De controle is hierin belangrijk, want wanneer de ouders dit slecht of niet tonen, heeft het als gevolg dat de mate van zelfcontrole bij deze kinderen ook vaak laag is (Gottfredson & Hirschi, 1990; Van de Rakt, 2011; Van Schellen, 2012). Naar voren komt dat er in de gezinnen van de resisters wel sprake was van enige controle, maar dat de resisters vooral op zichzelf aangewezen waren. Het lijkt er op dat zij niet de ‘goede kwaliteit’ in het gezin hadden zoals Junger-Tas dit beschreef. Dat vanuit het analyseren van de verhalen en de vragenlijst zelfcontrole niet sterk naar voren komt, kan dus verklaard worden door het feit dat zij weinig controle van de ouders hadden en het daardoor zelf niet goed aangeleerd hebben.

Dat alle drie de resisters wel enige fascinatie hebben getoond voor criminaliteit, maar hier uiteindelijk niet mee door zijn gegaan, kan dus indirect duiden op het wel hebben van zelfcontrole. Deze verklaringen sluiten aan bij de uitkomst op de vragenlijst over zelfcontrole. De resisters beschikken over enig zelfcontrole, maar dit is niet bovengemiddeld wanneer dit vergeleken wordt met de normgroep. Voor deze uitkomst geldt dat een resister niet per definitie hoeft te beschikken over een bovengemiddelde zelfcontrole.

Samenvattend komt uit dit onderzoek naar voren dat er een samenhang is tussen de verschillende thema's en dat zij elkaar beïnvloeden. Het thema ‘Perceptie criminogene context’ lijkt een verband te hebben met het thema ‘Emoties en gevoel richting familieleden en moeilijke situaties’. Hoe meer moeilijke situaties de resister heeft meegemaakt, of negatieve gevoelens koestert tegenover de criminele familieleden, hoe negatiever de perceptie lijkt te zijn. Hiernaast lijkt het alsof ‘Emoties en gevoel richting familieleden en moeilijke situatie’ ook nog samenhangt met de ‘Toekomst perceptie’. Deze samenhang kan op twee manieren vorm krijgen. Enerzijds door de positieve emotie richting een van de familieleden die een stimulans kan zijn om een betere toekomst te willen nastreven en anderzijds door een negatieve emotie die leidt tot het besef een andere toekomst te willen. Het thema ‘Veerkracht’ lijkt een samenhang te hebben met alle andere thema's. Deze veerkracht is namelijk terug te vinden in de relaties van de resisters met familieleden in de criminogene context en hoe zij hier mee omgaan. Ook zie je de veerkracht terugkomen in de manier waarop de resisters omgaan met moeilijke situaties. Tevens is er een samenhang te zien bij het thema ‘Toekomst perceptie’; de resisters moeten, gezien de omstandigheden waarin zij opgroeiden, veerkrachtig genoeg zijn om andere toekomst alternatieven te zien dan die van hun familie en hier ook veerkrachtig genoeg voor kunnen zijn om deze toekomst percepties te kunnen realiseren.

De resultaten van het onderzoek en de meerdere gebruikte theorieën bieden inzichten in de betekenisgeving van resisters en geeft tevens beginnende verklaringen over hoe resisters criminaliteit hebben kunnen weerstaan.

4.2 Kracht en beperkingen

Tijdens de analyse van de vragenlijsten en de verhalen is er sprake geweest van een paar beperkingen die het lastiger maakte om de data te verwerken en te interpreteren. Eén is dat de interviews van de levensverhalen niet door de onderzoeker zelf zijn afgenomen. Er is daarom niet veel bekend over hoe de sfeer was, hoe de respondent keek, zijn humeur, de toon van het gesprek en het contact. Al deze zaken zijn juist erg belangrijk voor het interpreteren van een verhaal. Onderzoekers schatten namelijk dat minstens 70% van de communicatie tussen mensen door middel van lichaamstaal plaatsvindt (Oomkes, 1986). De onderzoeker is zelf niet bij de interviews geweest en kon daardoor geen non-verbale communicatie interpreteren. Overigens kan het ook voordelen hebben dat de onderzoeker niet de interviews afgenomen heeft. Zo is er geen hinder van onbewuste vooroordelen (bijv. gebaseerd op het voorkomen van iemand of stemgeluid) of ideeën die mogelijkterwijs vanuit een gesprek meegenomen worden tijdens het analyseren van de levensverhalen.

Een kracht van dit onderzoek is de gebruikte methode. Narratief onderzoek richt zich niet op het achterhalen van de werkelijkheid, maar op wat er volgens de verteller gebeurde (Lieblich, Tuval-Mashiach & Zilber, 1998). Doordat narratieve analyses niet uit gaat van consistenties is het mogelijk geweest om ambiguïteiten mee te nemen in het onderzoek en geeft dit een extra dimensie aan de resultaten. Hierdoor is er dus een meer gelaagde analyse ontstaan.

In dit onderzoek heeft de analyse plaatsgevonden via een deels gestructureerde manier, maar met veel ruimte voor de resister om zijn verhaal te vertellen. Door deze manier van onderzoeken was er veel ruimte voor de resisters om over verschillende gebeurtenissen en situaties te praten. Dit is verrijkend voor de levensverhalen van de resisters, omdat zij misschien over zaken praten welke anders niet naar voren waren gekomen tijdens een gestructureerd interview.

4.3 Aanbevelingen

Dit onderzoek levert een bijdrage aan de positieve criminologie. Het geeft een inzicht in welke thema's van belang zijn geweest bij het weerstaan van criminaliteit. Dit kan een basis verschaffen voor nieuwe onderzoeken en voor nieuwe preventieplannen. Preventie kan plaatsvinden via de stimulering van protectieve risicofactoren of door de reductie van risicofactoren. Uit onderzoek blijkt dat het beïnvloeden van gedrag bij jonge kinderen effectiever is dan bij (jong) volwassenen (Junger-Tas 2009). Om te weten hoe je deze kinderen moet beïnvloeden is het nodig om te weten welke zaken van belang zijn bij het weerstaan van crimineel gedrag. De ervaring en welke betekenisverlening resisters zelf geven aan de manier waarop zij weerstand hebben geboden aan criminele verleidingen is hierbij belangrijk. Om goed weer te geven welke bijdrage dit onderzoek geleverd heeft, worden alle gevonden thema's en de aanbevelingen die hiermee gepaard gaan, benoemd.

Vanuit dit onderzoek komt naar voren dat de band die resisters hebben met criminele familieleden invloed lijkt te hebben op de perceptie van de criminogene context. Wanneer er een positieve perceptie heerst lijkt het logisch dat het een kleinere stap is om zelf ook daadwerkelijk delinquente gedragingen te vertonen. Ondanks de verschillende percepties die de resisters onderling hebben op de criminogene context, hebben zij geen van allen daadwerkelijk criminele misdaden begaan. Hoewel het in dit huidige onderzoek niet onderzocht is, speelt autonomie hier mogelijk een rol in. De drie resisters zijn in staat om, onafhankelijk van hun directe omgeving, belangrijke morele beslissingen te nemen. Dit kan er op wijzen dat zij over een hoge mate van autonomie beschikken. Tijdens de adolescentie maken jongeren zich meer los van hun ouders en gaan meer op zichzelf vertrouwen dan op hun ouders. Daarnaast maken zij beslissingen op basis van hun eigen overtuigingen in plaats van meer af te gaan op de overtuigingen van hun ouders (Barber & Harmon, 2002). Of een grote mate van autonomie een rol speelt bij het maken van de keuze voor het weerstaan van een criminele carrière zou in een nieuwe studie nader onderzocht moeten worden. Als een dergelijk verband bestaat, kan het vergroten van de autonomie bij risicogroepen onderdeel vormen van een preventieprogramma.

Vanuit de analyse kwam naar voren dat het hebben van een toekomstperspectief belangrijk is geweest wat betreft het weerstaan van criminaliteit. Met name het feit dat de resisters naar school gingen en een studie hebben gedaan, zorgde ervoor dat zij op het rechte pad bleven. Het is interessant om verder te onderzoeken of het volgen van een studie een protectieve factor is, of dat het hebben van een toekomstbeeld, dat ze door middel van een studie wilden waarmaken, juist de protectieve factor is. Wanneer blijkt dat de studie een protectieve factor is, kan men daar preventieplannen op toepassen. Zo zijn er jongeren, zoals sommige (ex) vrienden van de resisters, die niet wilden studeren en het verkeerde pad op gingen. Een andere factor die hierin mee genomen kan worden is intelligentie. Alle drie de resisters hadden een gemiddeld hoog opleidingsniveau. Dit roept de vraag op in hoeverre IQ ook nog van invloed kan zijn op het weerstaan van criminaliteit of dat het gaat om een studie, welke dan ook, die leidt tot een toekomst perspectief. Het afnemen van een IQ-test in een volgend onderzoek zou een manier zijn om hier meer inzicht in te krijgen.

Alle drie de resisters hebben in hun verhaal aangegeven dat zij iets goeds uit hun toekomst wilden halen. Deze ‘wil om te verbeteren’ kan ook worden teruggevonden bij de resisters in het thema ‘toekomst perceptie’. Is deze factor een intrinsieke factor of is er een mogelijkheid om deze ‘wil om te verbeteren’ te kunnen beïnvloeden? In een vervolgonderzoek kunnen nieuwe vragenlijsten ontwikkeld worden op basis van de gevonden thema’s in dit onderzoek. Op die manier kan worden onderzocht worden waar ‘de wil om te verbeteren’ vandaan komt. Om deze wil te vergroten is het van belang om te weten of de omgeving invloed hier op uit kan oefenen, of dat men zich op de persoon zelf moet richten. Tevens kan er een vragenlijst worden afgenomen om te kijken hoe het gesteld is met de autonomie van de resisters.

Vanuit het thema ‘Emotie richting familieleden en moeilijke gebeurtenissen’ komt met name een sterke binding en betrokkenheid naar voren. Aan de hand van de bestudeerde theorie van Hirschi (1969) zou verwacht worden dat alle vier de elementen uit zijn bindingstheorie duidelijk naar voren zouden komen. Uit dit onderzoek blijkt echter dat het hebben van twee van de vier elementen ,in combinatie met andere factoren, al voldoende een rol kan spelen om geen delinquent gedrag te plegen. Tevens werd op basis van de bestudeerde literatuur ook verwacht dat zowel zelfcontrole als veerkracht sterk naar voren zouden komen. De resultaten van dit onderzoek laten echter zien dat dit niet het geval is.

De resisters zelf geven meer dan één betekenis aan het feit waarom zij criminaliteit hebben kunnen weerstaan, zij geven aan dat het een combinatie is van verschillende factoren. Hoewel bijvoorbeeld veerkracht en zelfcontrole, maar ook de sociale bindingstheorie van Hirschi, niet volledig en helder naar voren komt in de verhalen, is het aannemelijk dat juist de combinatie van deze verschillende factoren van belang is. Het is dus mogelijk dat resisters niet in een hele hoge mate over bepaalde factoren hoeven te beschikken maar dat de combinatie van factoren ervoor zorgt dat resisters criminaliteit kunnen weerstaan. Hoewel de focus van dit onderzoek was om de betekenisverlening van de resisters in kaart te brengen, is het interessant om in een vervolg onderzoek de volgende vragen mee te nemen: Welke factoren moeten samenkomen en maakt het uit in welke mate? Wanneer hier meer duidelijkheid over is, kunnen preventieplannen een nog specifiekere benadering krijgen met als een zo optimaal mogelijk effect als gevolg.

Te zien is dat in de laatste paar jaren de positieve psychologie en positieve criminologie een meer belangrijkere rol zijn gaan spelen in de samenleving. Het preventieplan van de Top400 is hier een voorbeeld van. In dit preventieplan worden onder andere de broertjes en zusjes van (ex) criminelen in de gaten gehouden. Dit is een goed begin om kinderen/ jongeren te helpen met het weerstaan van criminaliteit. Daarnaast is positieve psychologie ook terug te zien bij jongerenwerk in het algemeen. Ook hierbij wordt geprobeerd te voorkomen dat jongeren afglijden in de criminaliteit. De aanbevelingen die in dit onderzoek gedaan zijn, kunnen, hierbij belangrijke nieuwe handvatten bieden voor vervolgonderzoek en ten aanzien van preventie. De bestaande soort preventieplannen kunnen dan worden uitgebreid met een actiever en nog specifiekere gerichte benadering. Dit, omdat er meer inzicht is verkregen in welke zaken het belangrijkste zijn bij het weerstaan van criminaliteit. Hiermee kunnen personen die in een criminogene context opgroeien uiteindelijk een sterkere basis krijgen waarmee zij beter in staat zullen zijn criminaliteit te weerstaan.

Referentielijst

- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood. Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Barber, B.K., & Harmon, E.L. (2002). Violating the self: Parental psychological control of children and adolescents. In B.K. Barber (Ed.), *Parental psychological control of children and adolescents* (pp. 15-52). Washington, DC: American Psychological Association.
- Baumeister, R. F., Bratslavsky, E., Muraven, M., & Tice, D. M. (1998). Ego depletion: Is the active self a limited resource? *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1252-1265.
- Block, J., & Kremen, A. M. (1996). IQ and ego-resiliency: Conceptual and empirical connections and separateness. *Journal of Personality and Social Psychology* 70, 349-61.
- Blumstein, A., Farrington, D.P., Moitra, S. (1985). *Delinquency Careers; Innocents, Desisters, and Persisters*. Crime & Justice, 1985, pag. 187 – 220.
- Boutwell, Brian B., and Kevin M. Beaver. (2008). "A biosocial explanation of delinquency abstention." *Criminal Behaviour and Mental Health*.
- Bradburn, N.M., en Sudman, S. (1979). *Improving Interview Method and Questionnaire design; Response Effects tot Threatening Questions in Survey Research*. San Francisco: Jossey Bass.
- Carver, C.S. (1998). Resilience and thriving: Issues, models and linkages. *Journal of social issues*, 2, 245-266.
- Cladder, H. (2000). *Oplossingsgerichte korte psychotherapie*. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- DeMatteo, D., & Marczyk, G. (2005). Risk factors, protective factors, and the prevention of antisocial behavior among juveniles. In K. Heilbrun, N. E. S. Goldstein & R. E. Redding 85 (Eds.), *Juvenile delinquency: Prevention, assessment, and intervention* (pp. 19-44). Oxford: University press.
- Dries, M. & Hoffman, E. (2008). *Diversiteit en Aandacht. Een handelingskader voor sociale activering*. Nijmegen: HAN.
- Fujita, K. (2011) On conceptualizing self-control as more than the effortful inhibition of impulses. *Personality and Social Psychology Review*, 15, 352-366.
- Fuller, W. A. (1987). *Measurement error models*. New York: Wiley.
- Glaser, B.G., Strauss A. (1967). *Discovery of Grounded Theory. Strategies for Qualitative Research*. Sociology Press.
- Gottfredson, M R, & Hirschi, T. (1990). *A general theory of crime*. Stanford, CA: Stanford University
DOI: 10.1177/1088868311418749 *Pers Soc Psychol Rev* 2012 16: 76 originally published online 30 August 2011
- Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. Berkeley, Los Angeles, University of California Press.
- Junger-Tas, J., (2009). The prevention of delinquent behavior, *Reforming Juvenile Justice* 8: 125-145.
- Lanier, M.M. & Henry, S. (2004). Born to be bad. Biological, physiological, and biosocial theories of crime. In: M.M. Lanier & S. Henry, *Essential criminology* (2nd ed.). Boulder, CO: Westview, 101-126

- Maruna, S. (2001). Making Good: How Ex-Convicts Reform and Rebuild Their Lives." American Psychological Association.
- McAdams, D.P. (1996). Personality, modernity, and storied self: A Contemporary framework for studying persons. *Psychological Inquiry*, 7, 295- 321
- Metcalfe, J., & Mischel, W. (1999), A hot/cool-system analysis of delay of gratification: Dynamics of Willpower. *Psychological Review*. 106, 3-19.
- Moffitt, Terrie E. (1993). "Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy." *Psychological Review* 100(4):674-701.
- Murray, C. (2009). "Typologies of Young Resisters and Desisters." *Youth Justice* 9(2):115-29.
- Olsson, Craig A., Lyndal Bond, Jane M. Burns, Dianne A. Vella-Brodrick, and Susan M. Sawyer. (2003). "Adolescent resilience: a concept analysis." *Journal of Adolescence* 26(1):1-11.
- Oomkes, F.R. (1986). *Communicatieleer; een inleiding*. Meppel/Amsterdam: Boom.
- Pearlin, L., en C. Schooler (1978), The structure of coping. *Journal of Health and Social Behavior*, 19, 2-21.
- Pratt & Cullen (2000). The empirical status of Gottfredson and Hirschi's general theory of crime; A meta-analysis. *Uit: Criminology*, 38, 931-964.
- Presser, L., & Sandberg, S. (2015). Introduction: What Is the Story? In Presser L. & Sandberg S. (Eds.), *Narrative Criminology: Understanding Stories of Crime* (pp. 1-20). NYU Press. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/j.ctt15r3xt2.4>
- Rutter, M. 2006. *The Promotion of Resilience in de face of Adversity*. Uit Clarke-Stewart, A. & Dunn, J. 'Families count. Effects on child and adolescent development. Cambridge University Press, 2006. Page 26-52.
- Scarr, S., & McCartney, L. (1983). *How people make their own environments: A theory of genotype—environment effects* . *Child Development*, 54, 424—35 .
- Seligman, M.E.P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55, 5-14.
- Sools, A. (2012). Narratief onderzoek. *KWALON* (17) 1, 27-35.
- Ungar, M. (2008). *A brief overview of resilience*: How does the concept help us understand children's positive development under stress. http://www.tlpresources.ca/policyresearch_conference_NDRY_2008/Michael_Ungar_English.pdf.
- Ungar, M., & Liebenberg, L. (2011). Assessing resilience across cultures using mixed methods: Construction of the Child and Youth Resilience Measure. *Journal of Multiple Methods in Research*, 5, 126–149.
- Van de Rakt, M., Weerman, F., & Need, A. (2005). Delinquent gedrag van jongens en meisjes: het (anti)sociale kapitaal van vriendschapsrelaties. *Mens en Maatschappij*, 80(4), 328-352.
- Van de Rakt, M.G.A. (2011). Two Generations of Crime: The intergenerational Transmission of Criminal Convictions over the Life Course. Nijmegen: Ipskamp Drukkers.

Van Schellen, M. (2012). Marriage and crime over the life course: The criminal careers of convicts and their spouses. Utrecht University, Enschede: Ipskamp Drukkers.

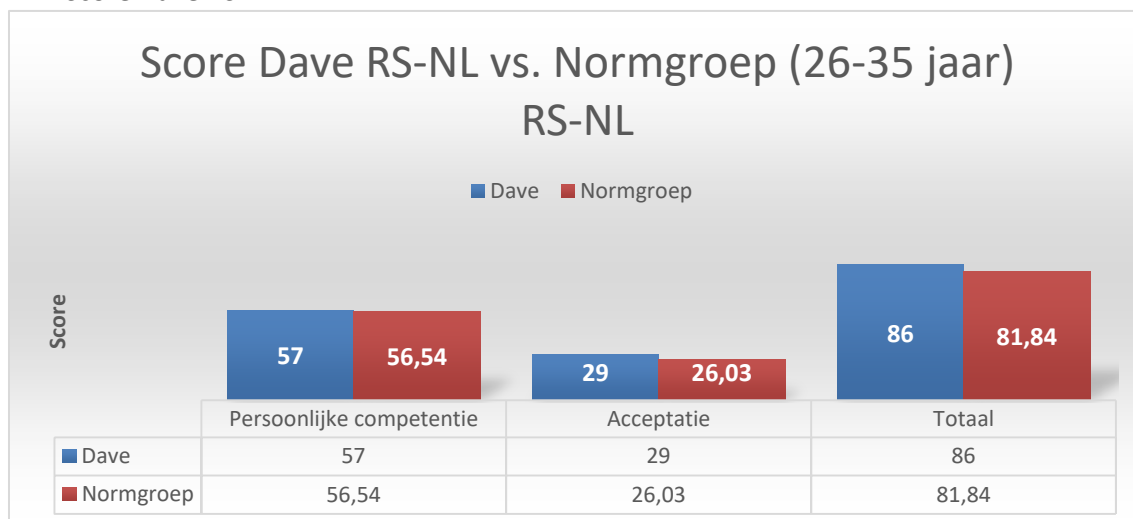
Vance, J.E., Bowen, N.K., Fernandez, G., & Thompson, S. (2002). Risk and protective factors as predictors of outcome in adolescents with psychiatric disorder and aggression. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 41, 36-43. doi: 10.1097/00004583-200201000-00009

Vohs, K. D., & Faber, R. J. (2007). Spent resources: Self-regulatory resource availability affects impulse buying. *Journal of Consumer Research*, 33, 537-547.

Walburg, J.A. (2009). *Mentaal vermogen: Investeren in geluk*. Amsterdam: Nieuw Amsterdam

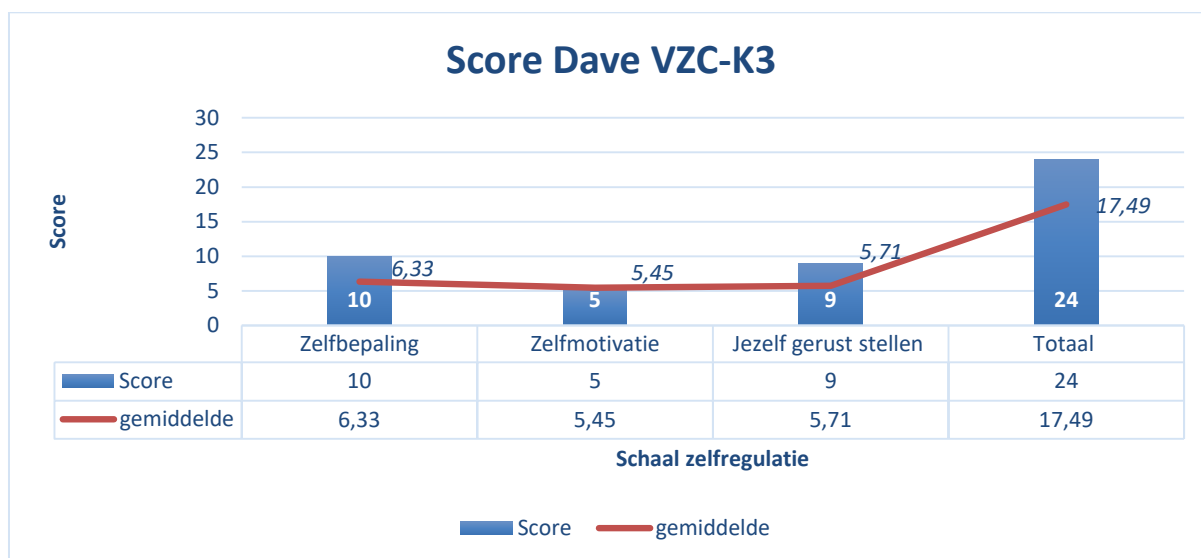
Bijlage 1: score Dave vragenlijsten

Score Dave RS-NL

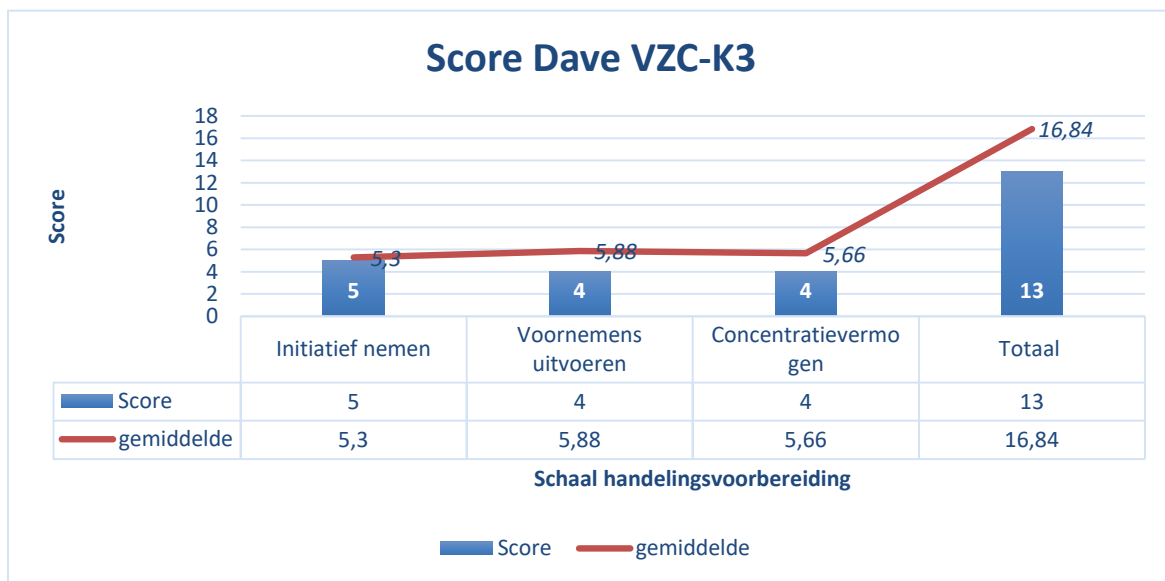

Tabel 1: Score Dave RS-NL

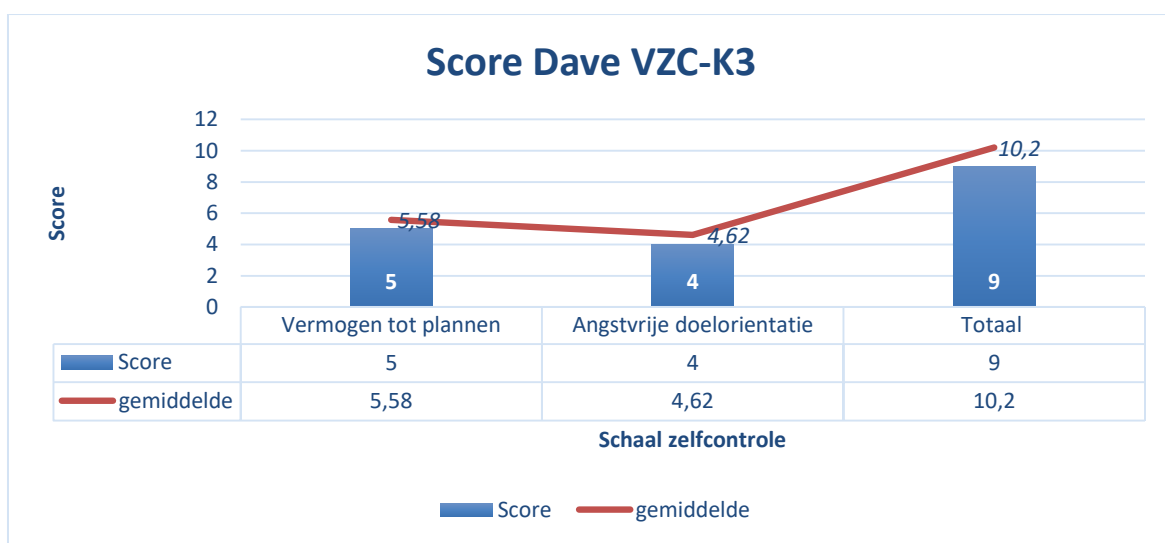
Score Dave VZC-K3

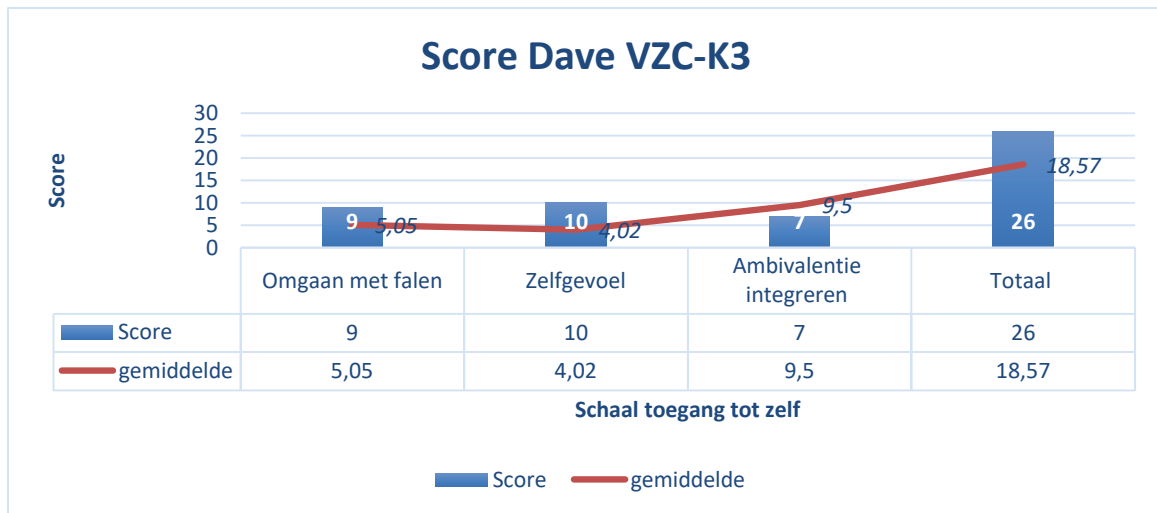
Tabel 2: Score Dave VZC-K3 schaal zelfregulatie

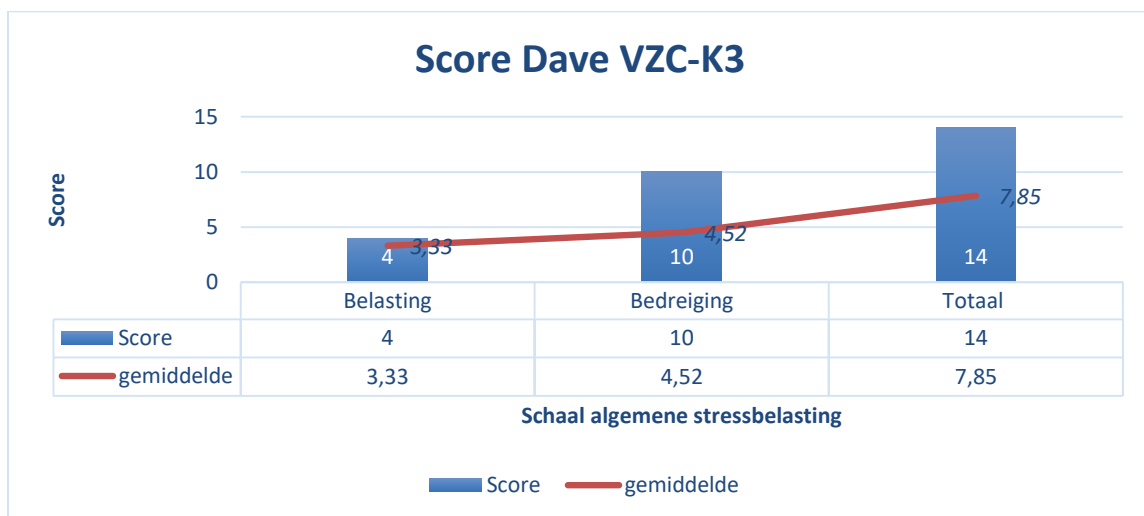
Tabel 3: Score Dave VZC-K3 schaal handelingsvoorbereiding

Tabel 4: Score Dave VZC-K3 schaal zelfcontrole

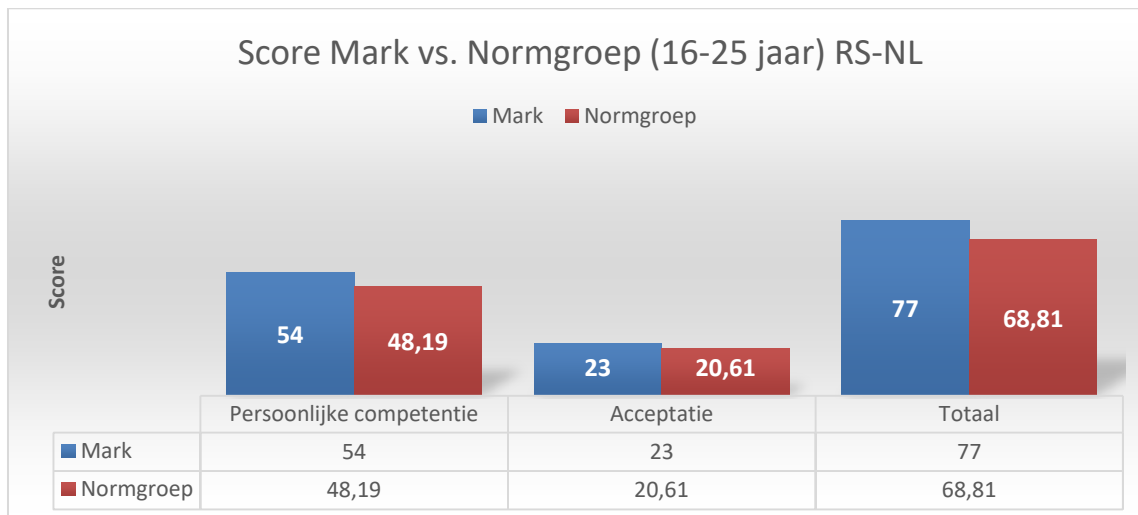
Tabel 5: Score Dave VZC-K3 schaal toegang tot zelf

Tabel 6: Score Dave VZC-K3 schaal algemene stressbelasting

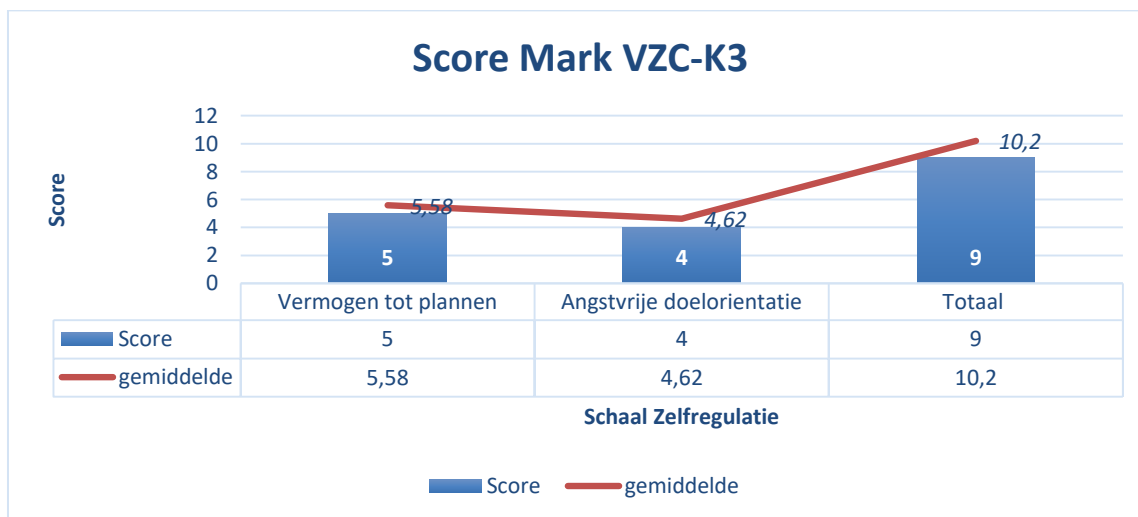
Bijlage 2: score Mark vragenlijsten

Score Mark RS-NL

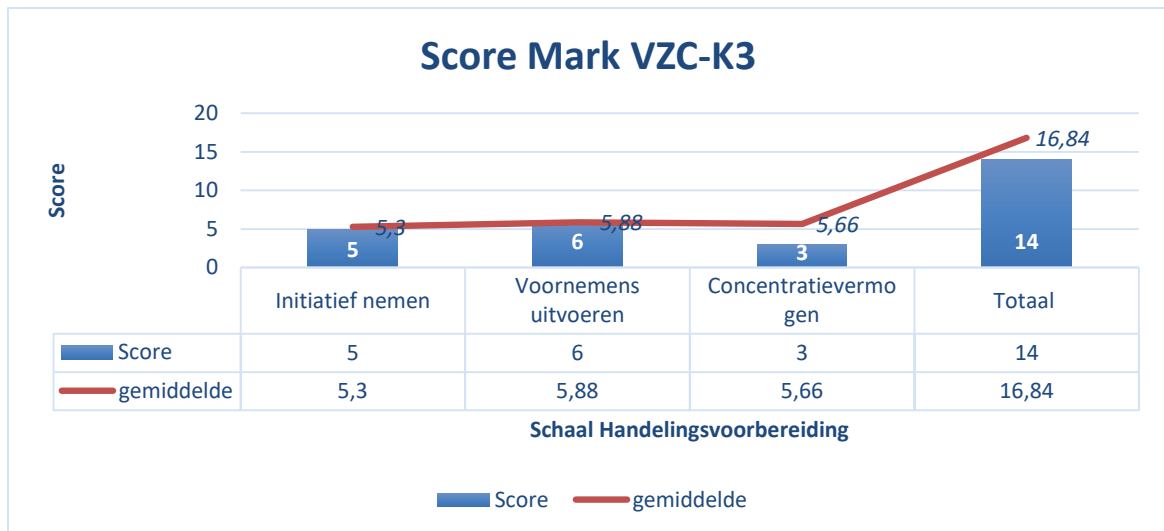

Tabel 1: Score Mark RS-NL

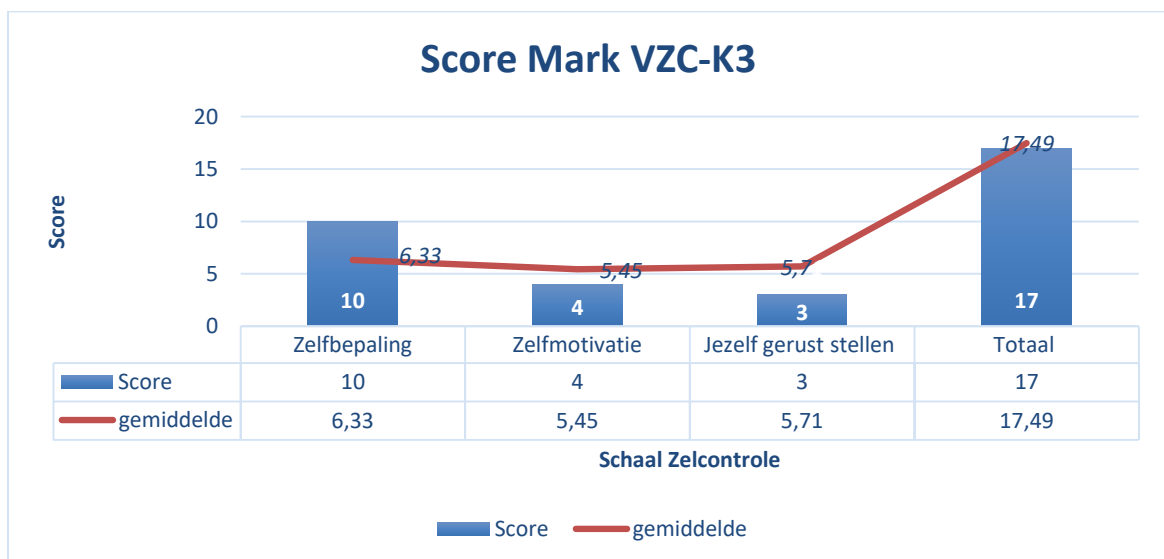
Score Mark VZC-K3

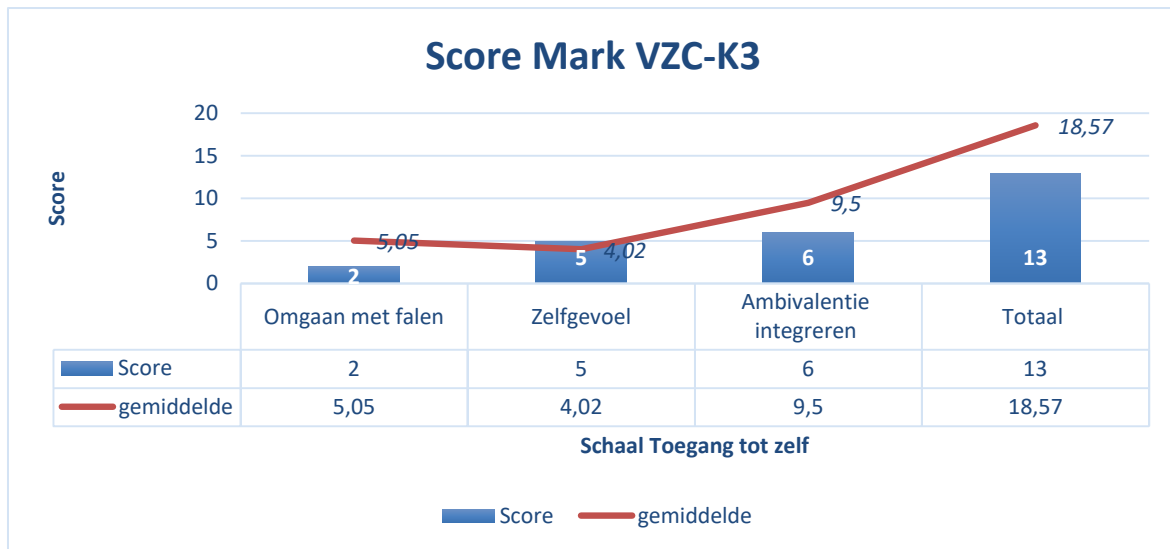
Tabel 2: Score Mark VZC-K3 schaal zelfregulatie

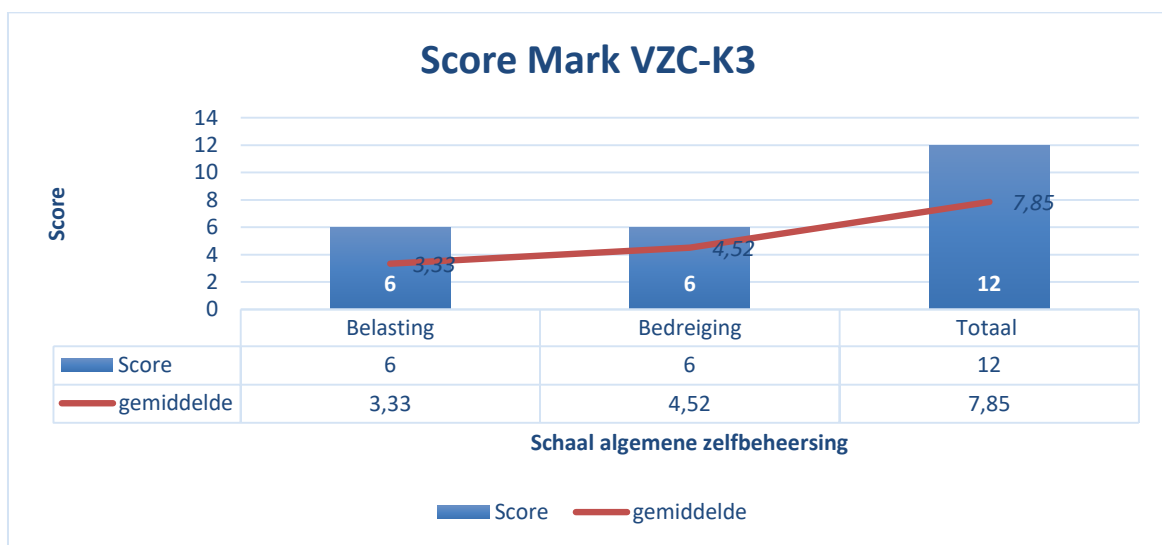
Tabel 3: Score Mark VZC-K3 schaal handelingsvoorbereiding

Tabel 4: Score Mark VZC-K3 schaal zelcontrole

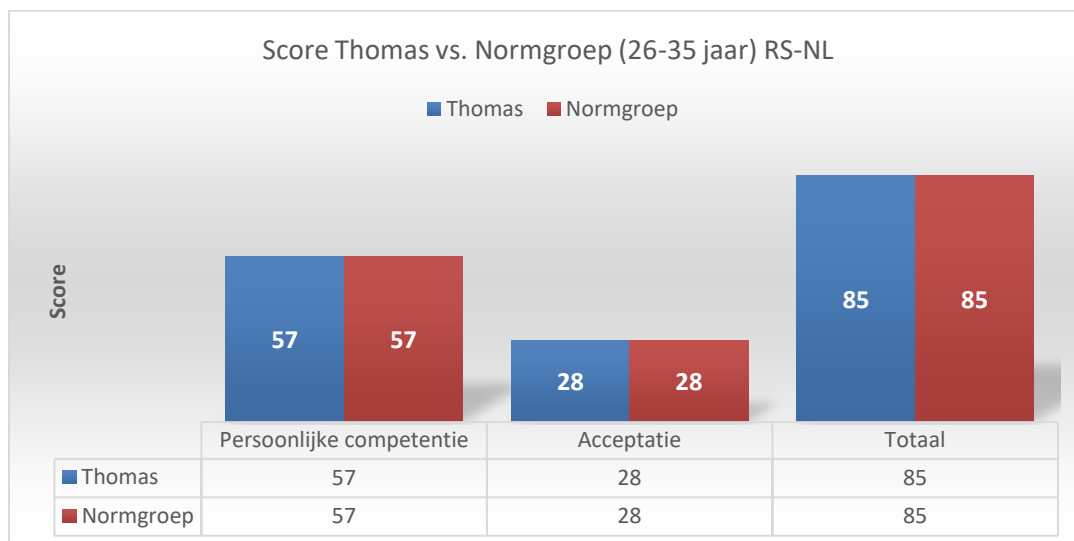
Tabel 5: Score Mark VZC-K3 schaal toegang tot zelf

Tabel 6: Score Mark VZC-K3 schaal algemene zelfbeheersing

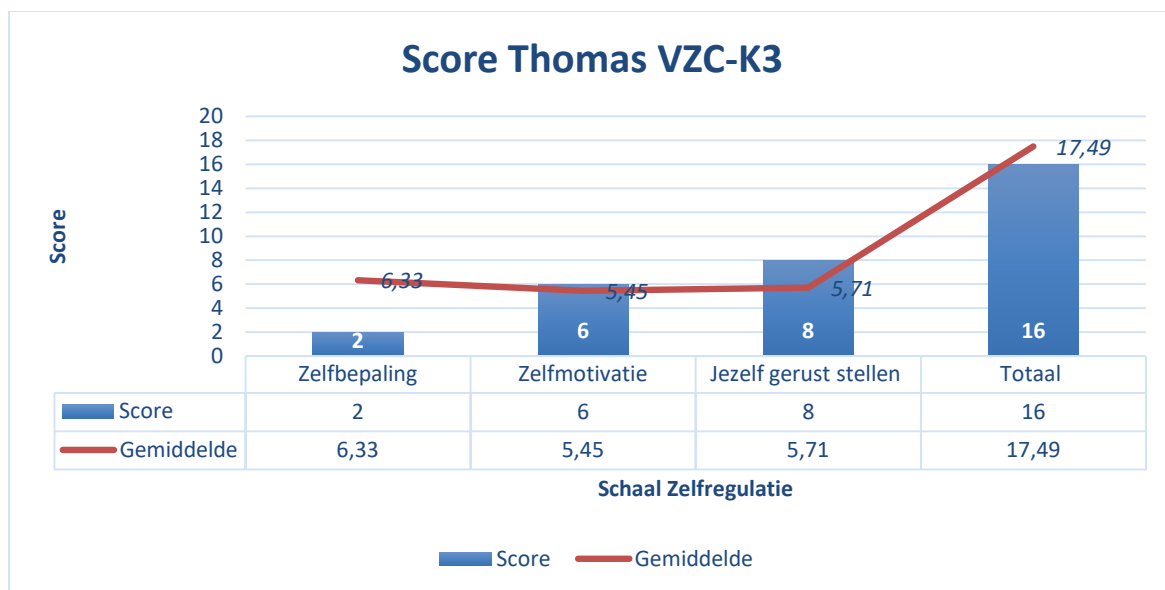
Bijlage 3: score Thomas vragenlijsten

Score Thomas RS-NL

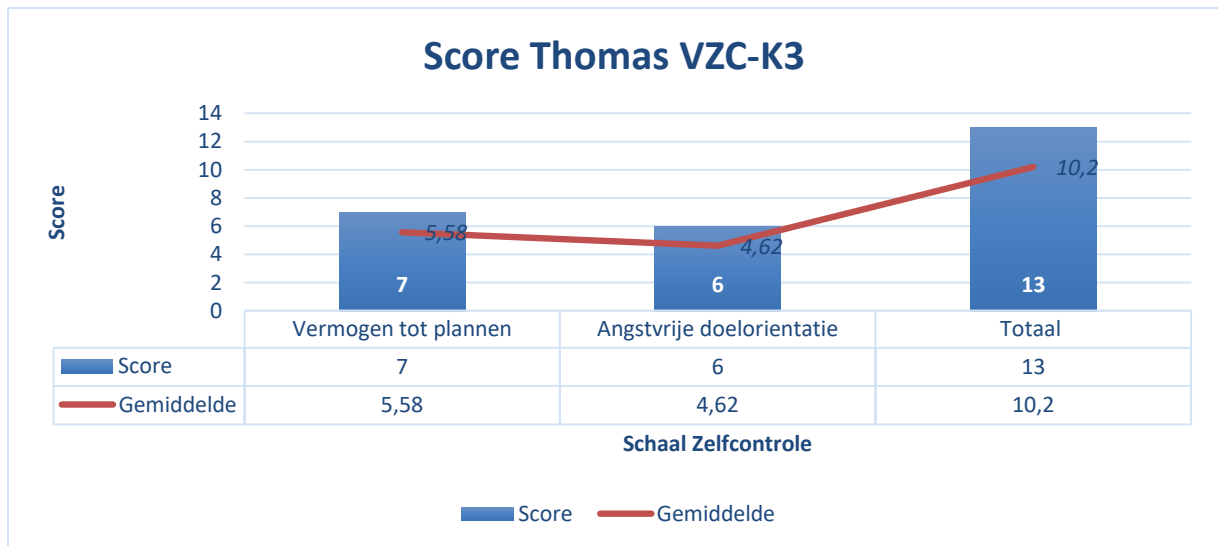

Tabel 1: ScoreThomas RS-NL

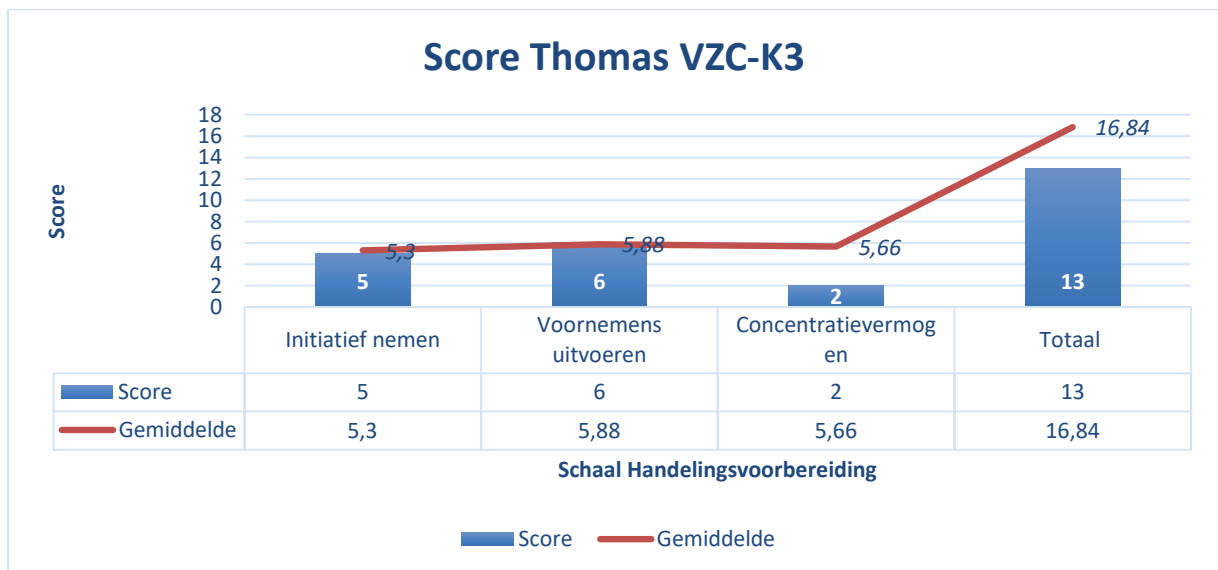
Score Thomas VZC-K3

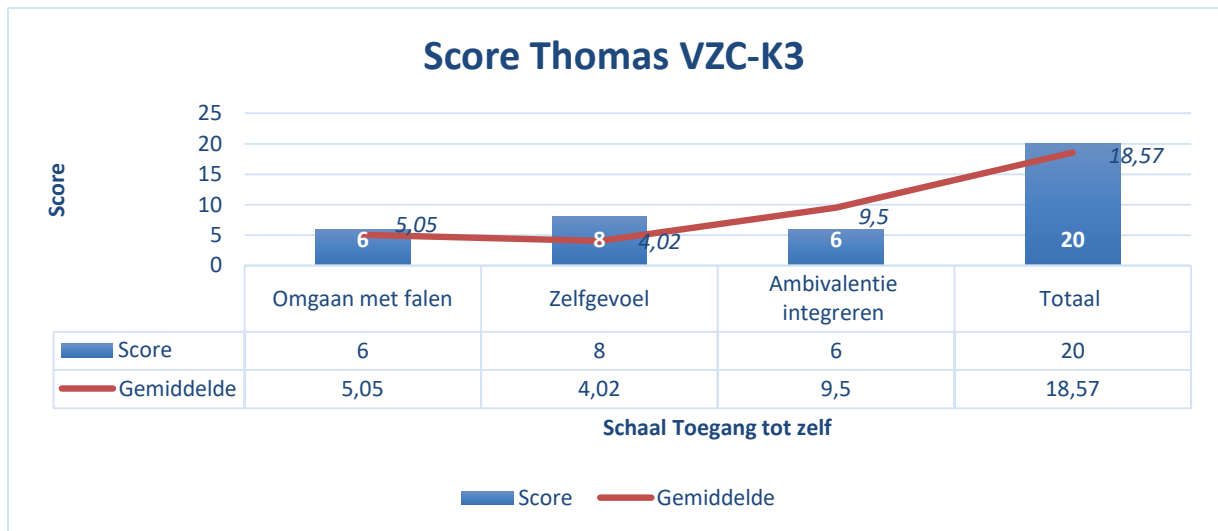
Tabel 2: Score Thomas VZC-K3 schaal zelfregulatie

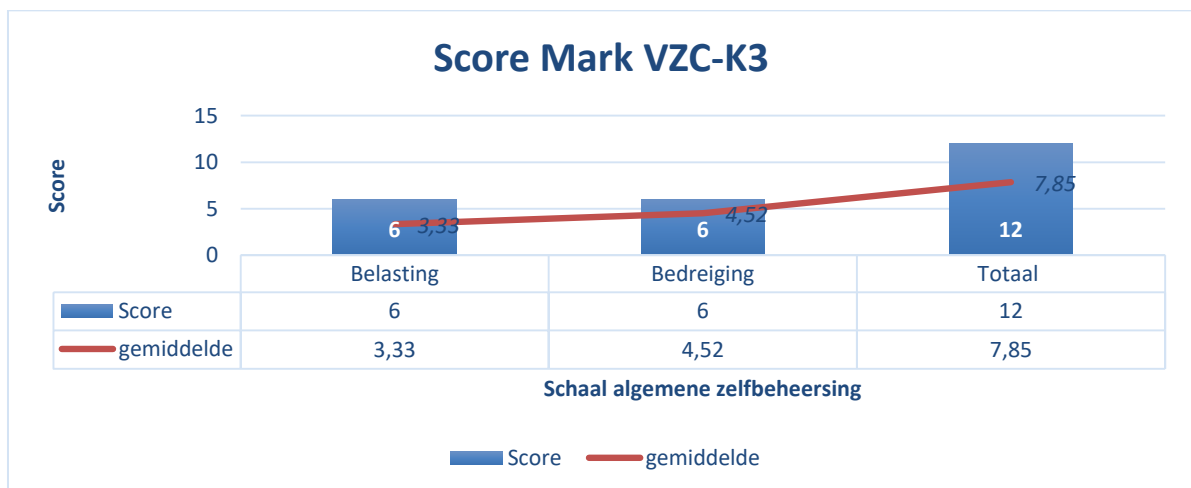
Tabel 3: Score Thomas VZC-K3 schaal zelfcontrole

Tabel 4: Score Thomas VZC-K3 schaal handelingsvoorbereiding

Tabel 5: Score Thomas VZC-K3 schaal toegang tot zelf

Tabel 6: Score Thomas VZC-K3 schaal zelfbeheersing